

**İMAM HÜSEYNİN (Ə)
QİYAMINA ANALİTİK BİR
BAXIŞ**

**MÜƏLLİF: USTAD ŞƏHİD
MÜRTƏZA MÜTƏHHƏRİ**



نام کتاب:.....علل قیام امام حسین (ع)
مؤلف:.....آیت الله مرتضی مطهری
مترجم:.....گروهی از محققین
ناشر:.....شهریار
تاریخ چاپ:.....1384
نوبت چاپ:.....اول
تیراژ:.....3000

Kitabın adı:.....İmam Hüseyin (ə)
qiyamına analitik bir baxış
Müəllif:.....Ustad Mürtəza Mütəhhəri
Tərcümə edən:.....Tərcümə heyəti
Tiraj:.....3000
Çap növbəsi:.....Birinci
Çap tarixi:.....2006

964-5934-55-9

MÜQƏDDİMƏ

İnsan öz həyatında qarşılıqlı əlaqələr yaradıb ictimai şəkildə yaşamağa meyl göstərən bir vücuddur. Onun ictimai yaşayışı həqiqətən zati, təbii və fitri bir məsələdir. Buna əsasən onun dağlar qoynunda, səhralarda və meşələrdə təkçə yaşaması öz fitrətinə zidd və əslində qeyri-mümkün olan bir işdir.

Həmin məsələ ilə əlaqədar olaraq hikmət alimləri demişlər ki, insan təbii və fitri cəhətdən mədəni və ictimai bir məxluq kimi yaranmışdır. Cəmiyyət qurmaq, başqalarının qeydinə qalmaq, onların həyat və yaşayışları ilə maraqlanmaq, tə'sir edib tə'sirə mə'ruz qalmaq, başqa insanlarla həmkarlıq edib yaşayış problemlərini həll etmək, yaşadığı cəmiyyətdə maddi və mə'nəvi çətinlikləri aradan qaldırmaq və bə'zən də cəmiyyətin ümumi mənafeyinə, özünün şəxsi hüquqlarına təcavüz olunduqda müdafiə mövqeyi seçmək və nəticədə öz dünyasının tə'min olması və axirətinin abadlaşmasında əsas rol oynayan bu kimi əməl və hərəkətlər onun fitrətində və təbiətindədir.

Belə bir şəkildə təşkil edilmiş hər hansı bir cəmiyyət öz həyatını davam etdirmək üçün orada hakim olan din və qayda-qanunları da qorunmalıdır. Həmin din, ayin və qayda-qanunların qorunmasının yollarından biri də əmr be mə'ruf (yaxşı işlərə də'vət) və nəhy əz münkər (pis işlərdən çəkəndirmək) mövzudur. Cəmiyyət üzvlərindən kimsə hər hansı bir qanuna və ya dinə zidd hərəkət edib hakim qanunlara hörmətsizlik etdikdə cəmiyyətin bütün üzvləri onu qorumaq məqsədi ilə həmin şəxsi bu kimi işlərdən çəkəndirməlidir. Cəmiyyət üzvləri ümumi prinsipləri qorusunlar deyər, qanuna zidd olan hər hansı bir hərəkətin qarşısını almalı və öz mə'suliyyətli öyüd-nəsihətləri ilə onları yaxşı işlərə tərəf yönəltməli və pis işlərdən çəkəndirməlidirlər.

Həzrət Əli (ə) bu barədə belə buyurubdur:

İslam şəriətinin davam etməsi əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərdən asılıdır.

Həmin səbəbə görədir ki, əmr be mə'ruf əməllərin ən fəzilətliyi kimi tanıtılmışdır.

Həzrət Əli (ə) buyurdu:

Əmr be mə'ruf 'insanların ən yaxşı əməlidir. Hər bir cəmiyyətin sabitliyi onda əmr be mə'ruf məsələsinə necə yanaşılmasından asılıdır.

Beşinci imam Məhəmməd Baqir (ə) həmin məsələ haqda buyurur:

“Əmr be mə’ruf və nəhy əz münkər Allahın işlərindəndir ki, ona yardım edən şəxsi Allah əziz edər, əməl etməyib onu sayamayan şəxsi isə zəlil edər.”

Həqiqətən insanın dünya və axirət xoşbəxtliyi əmr be mə’ruf və nəhy əz münkərlə tə’min olunur.

İmam Rza (ə) buyurub:

Əmr be mə’ruf və nəhy əz münkəri tərک etməyin, əks təqdirdə Allah-təala pis adamları sizə hakim edər və sonra hər nə qədər dua etsəniz qəbul olunmaz.

Əmr be mə’ruf və nəhy əz münkər lazım və zəruri məsələlərdəndir ki, Qur’ani-kərim müxtəlif ayələrdə ona tə’kid edir və imamlar da bu barədə yüzlərlə hədis buyurmuşlar. Böyük ustad şəhid Mürtəza Mütəhhəri də bu məsələyə xüsusi diqqət yetirmiş, onu müxtəlif cəhətlərdən araşdıraraq “İmam Hüseyin (ə) qiyamında əmr be mə’ruf və nəhy əz münkər amili” adlı bir kitab toplamışdır.

Bu kitab Azərbaycan xalqının istifadəsinə verilmək məqsədi ilə Ümumdünya Əhli-beyt Cəmiyyətinin mədəniyyət şöbəsi tərəfindən hörmətli tərcüməçilərin vasitəsilə Azərbaycan dilinə tərcümə edilib və buraxılmışdır. Allahdan bütün müsəlmanlara səadət və islam maarifini

öyrənib Qur'anın əhkamına düzgün əməl etməkdə tövfiq, bütün müsəlmanlara birlik və islam düşmənlərinin tezliklə məhv edilməsini istəyirik.

Ümumdünya Əhli-beyt cəmiyyəti

ÖN SÖZ

Hörmətli oxucuların diqqət və nəzərinə çatdıracağımız bu mövzu böyük və əziz ustadımız şəhid Mürtəza Mütəhhərinin elmi tədqiqatlarındanır. O, imam Hüseyin (ə)-ın qanlı inqilabında tə'sirli olan müxtəlif səbəblərin barəsində geniş tədqiqatlar aparmış və nəhayət bu hərəkətdə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkəri ən yüksək amil hesab etmişdir. Bu mövzunun dolğun və əhəmiyyətli olduğunu nəzərə alaraq, onu istifadəni təqdim edəcəyimiz kitab şəklində çapa hazırlamağı qərara aldıq. Oxucuları lazımi faktlarla tanış etmək məqsədilə söhbətdə istifadə olunan mənbələrin ünvanını səhifələrin aşağısında qeyd etmişik. Arzu edirik ki, Allah-təala bu işdə xidmət edən qardaşların zəhmətini, o cümlədən mövzuları lent yazılarından kağız üzərinə köçürənlərin, redaktə və montaj edənlərin və ümumiyyətlə bu işdə fəaliyyət göstərən bütün qardaşların zəhmətini qəbul etsin. Amin...!

İMAM HÜSEYN (Ə)-İN İNQİLABİ HƏRƏKATINDA MÜHÜM AMİLLƏR

İmam Hüseyin (ə)-in inqilabi hərəkatında üç əsas amilin mühüm rolu olmuşdur. Ümumiyyətlə həmin üç mühüm amil bu böyük hadisəni formalaşdırmışdır. Bu mühüm tarixi hadisəni təfsir edib həqiqi mahiyyətini başa düşmək olduqca çətindir. Tarixdə də bu sahədə ətraflı mə'lumat verilməmişdir.

Bu böyük hadisəyə səbəb olan amillərin mürəkkəbliyinə hərə onu bir cür aydınlaşdırmış, bə'ziləri də ondan sui-istifadə etmişlər.

Biz bu hadisədə müxtəlif məsələlərlə qarşılaşırıq. Məsələn, bir yerdə görürük ki, imam Hüseyin (ə) ondan bey'ət etməsini istəyənlərin sözünü rədd edərək bu təklifə boyun əymir, başqa bir yerdə də kufəlilərin də'vətini qəbul edir. Bə'zən də görürük ki, İmam bey'ət və də'vət məsələsini nəzərə almayaraq hökumətin mövcud vəziyyətini tənqid edir və fəsadın geniş surətdə yayılmasını xəbər verir. O həzrət, islam qununlarının təhrif olunmasından, halal işlərin haram, haramların isə halal edilməsindən söz açır. İmam Hüseyin əleyhissəlamın nəzərincə belə bir şəraitdə

müsəlman xalq bu kimi hadisə və cərəyanlar qarşısında sakit qalmamalıdır. Görürük ki, imam nə bey'ətdən və nə də də'vətdən daşınır. O, nə Yezidin ondan istədiyi bey'ət və nə də kufəlilərin də'vət məsələsini bəyan edir. Görəsən bunun səbəbi nə imiş?

Görəsən məsələ bəy'ət və də'vət idi, yoxsa çirkin əməllərin yayılmasına qarşı e'tiraz və tənqid məsələsi? Görəsən həqiqət nə idi?! Bu məsələni hansı nöqtəyi-nəzərdən araşdırmalıyıq?! Bundan əlavə, görəsən Yezidin dövrü ilə Müaviyə dövrü arasında nə kimi fərqlər var idi? Nə üçün imam Hüseyin əleyhissəlam Yezid ilə sülh etməyə hazır olmadı və belə bir sazişi heç bir şəkildə qəbul etmədi?

Həqiqət budur ki, qeyd etdiyimiz səbəblərin hamısı imam Hüseyin əleyhissəlamın hərəkətində öz tə'sirini göstərmişdir. İmam bütün bu amillər qarşısında əks-əməl göstərmişdi. Onun həyata keçirdiyi işlər bey'ətdən imtina etmək, kufəlilərin də'vəti və yaxud fəsad və pozğunluğa qarşı mübarizə aparmaq əsasında olmuşdur.

BİRİNCİ AMİL BEY'ƏT

İmam Həsən əleyhissəlamın səhabələri sarsılıb dağılışdıqdan sonar İmam (ə) Müaviyə ilə müvəqqəti bir sülh müqaviləsi imzaladı. Bu məsələ heç də Müaviyə sülaləsinin uzunmüddətli hökumətilə barışmaq mə'nasında deyil, məhdud və müvəqqəti bir müqavilə ilə razılaşmaq idi. Bu müqaviləyə əsasən Müaviyədən sonra müsəlmanlar özləri layiq bildiyi bir şəxsi xəlifə seçməli və yaxud Peyğəmbər tərəfindən tə'yin olunmuş və inanılmış bir şəxsə itaət etməliydilər.

Müaviyə zamanına qədər xilafət və hökumət irsi bir məsələ deyildi. O zamanadək bu sahədə yalnız iki növ düşüncə tərzini mövcud idi:

1-Ancaq Allahın əmri və Peyğəmbərin vəsitisilə tə'yin olunan şəxs xilafətə layiqdir.

2-Xalq özü xəlifə seçməkdə azaddır.

Hər halda Müaviyə zamanınadək camaat arasında bir xəlifənin özünə canişin tə'yin etməsinə təsadüf olunmamışdı.

İmam Həsən əleyhissəlam sülh müqaviləsində qeyd etdi ki, Müaviyə özündən sonra müsəlmanların taleyi ilə əlaqədar heç bir qərar tə'yin etməyə haqlı deyil.

Bütün bu qərarlara baxmayaraq, Müaviyə elə həmin ilk günlərdən e'tibarən xilafəti varislik yolu ilə oğluna vermək qərarına gəlmişdi. Tarixçilər nəzərinə o, xilafəti səltənət və şahlıq şəklinə gətirib çıxarmaq istəyirdi.

Amma o, belə bir iş üçün hələlik şəraitin əlverişli olmadığını duyub bu barədə çox düşündü və bu işlə bağlı yaxın dostları ilə məsləhətləşdi. O, bu işin baş tutacağına arxayın olmadığı üçün öz fikrini açıq-aydın söyləməyə cür'ət etmirdi. Bə'zi tarixçilərin yazdıqlarına əsasən, Kufənin keçmiş valisi Müğəyrət ibni Şö'bə, Müaviyə tərəfindən cəzalanaraq bu vəzifədən kənarlaşdırıldığına görə çox narahat idi və yenidən Kufə hakimliyini əldə etmək üçün Şama gəlib belə bir plan hazırladı. O, bir gün Müaviyənin oğlu Yezidi görüb dedi: "Bilmirəm nə üçün Müaviyə sənə haqqında səhlənkarlıq edir?"

Yezid: "Necə?"-deyə soruşdu.

Müğəyrə: "Nəyi gözləyir? Nə üçün sənə özündən sonrakı xəlifə kimi xalqa təqdim etmir?"-dedi.

Yezid: "Atam elə təsəvvür edir ki, bu mümkün olan bir iş deyil."

Müğəyrəb: "Bu mümkün olan bir işdir."

Yezid: "Bu iş necə mümkün ola bilər?"

Müğeyrə: “Siz kimin itaət etməməsini təsəvvür edirsiniz? Biz şamlılar Müaviyənin bütün əmrlərinə itaət edirik, Mədinəyə də filan şəxsi göndərsəniz bu vəzifəni yaxşı yerinə yetirə bilər. İraq və Kufə isə bunların hamısından təhlükəlidir ki, onu da mən öz öhdəmə alıram.”

Yezid atasının yanına gəlib Müğeyrənin dediklərini ona söylədi. Müaviyə oğlunun sözlərini eşitdikdən sonra Müğeyrəni öz yanına çağırırdı. Müğeyrə Kufəni susdurmağı öz üzərinə götürərək çox yaltıqlıq etdi və qənaətbəxş bir məntiqlə Müaviyəni bu işə zəmin yaratmağa razı saldı. Elə buna görə də Müaviyə onu keçmiş vəzifəsinə qaytardı. Amma nə kufəlilər Müaviyənin təklifini qəbul etdilər və nə də mədinəlilər. Müaviyə çarəsizlikdən Mədinəyə gəlib imam Hüseyin əleyhissəlam, Əbdüllah ibni Zübeyr, Əbdüllah ibni Ömər və bu kimi xalq arasında hörmət və nüfuz sahibi olan Mədinə başçıları ilə görüşüb özünəməxsus yaltaqlıqla dedi:

“İndi islamın məsləhəti belə tələb edir ki, hökumət zahirdə Yezidin öhdəsində olsun, amma bütün işlər sizin nəzərinizlə həyata keçirilsin. Xalq arasında ixtilaf yaranmasın deyə, hələlik bey’ət etməklə bütün işləri öhdənizə alın.” Amma onlardan heç biri Müaviyənin bu təklifini qəbul etmədi.

Beləliklə onun bu planı müvəffəqiyyətsizliklə nəticələndi. Müaviyə sonralar Mədinə məscidində başqa bir hiyləyə əl ataraq mədinəlilərin keçmişdə və hal-hazırda onun təklifi ilə razı olduqlarını iddia etmək istədi. Onun bu hiyləsi də nəticəsiz qaldı. Müaviyə ölüm yatağında olarkən oğlu Yeziddən çox nigaran idi. Ona görə də bir sıra məsələləri oğluna xatırladaraq bey'ət almaq üçün Əbdüllah ibni Zübeyr və Əbdüllah ibni Ömərlə necə rəftar etməyi və eləcə də Hüseyin ibni Əli əleyhissəlamla çox mülayim davranmağın lazım olduğunu bəyan etdi. O, öz sözlərinin davamında dedi: "Hüseyin Peyğəmbər övladı və müsəlmanlar arasında yüksək mövqeyə malik olan bir şəxsiyyətdir. Hüseyin ibni Əli ilə ədavətlə davranmaqdan qorx." Müaviyə belə bir uzaqgörənlik etmişdi ki, əgər Yezid imam Hüseyin əleyhissəlamla düşmən kimi rəftar edib onun qanını axıtarsa, artıq hökuməti əldə saxlaya bilməyəcək və bununla da əbusüfyan sülaləsi xilafətdən uzaqlaşdırılacaqdır.

Müaviyə çox hiyləgər idi və başqa siyasətbazlar kimi öngörənlik etdiyi hadisələrin çoxu düz çıxırdı. O, eləcə də baş verəcək hadisələri yaxşı başa düşür və təhlil

edirdi. Amma əksinə olaraq, Yezid təcürbəsiz bir gənc idi və əvvəldən bir şahzadə kimi naz-ne'mət içində boya-başa çatmışdı. O, əyyaşlığa qurşandığı üçün siyasətdən baş çıxarmırdı. Gənclik qüruru, məqam və şöhrət düşgünlüyü onun vücuduna hakim kəsilmişdi. Əbu Süfyan sülaləsi hökumət və xilafətdən başqa heç bir məqsəd güdmürdü. Amma onlar heç bir vasitə ilə öz məqsədlərinə nail ola bilmədilər. Lakin imam Hüseyin əleyhissəlam şəhadət dərəcəsinə yüksəlməklə öz mə'nəvi hədəflərinə çata bildi. Müaviyə hicri tarix ilə 60-cı ilin rəcəb ayının 15-də öldü. Yezid Bəni-üməyyə tayfasından olan Mədinə hakiminə bir məktub yazaraq atasının ölüm xəbərini ona yetirib, camaatdan özünə bey'ət almasını əmr etdi. O zaman Mədinə mərkəz olduğuna görə bütün gözlər oraya dikilmişdi. Yezid həmin səbəbə əsasən göndərdiyi məktubda tam qətiyyətlə yazırdı: "Hüseyin ibni Əlidən mənə bey'ət al, əks təqdirdə başını kəsib Şama göndər."

Beləliklə imam Hüseyin əleyhissəlamın qarşılaşdığı məsələlərin biri də Yezid ibni Müaviyənin bey'ət istəməsi idi. Ə

Yezidin dövrü iki mühüm xüsusiyyətlə Müaviyənin zamanından fərqlənirdi.

1-İmam Hüseyin əleyhissəlamın Yezidə bey'ət etməsi xilafətin varislik əsasında olmamasını təsdiq edirdi.

2-Yezid çox əxlaqsız bir adam idi və açıq-aşkar günah etməkdən çəkinmirdi. O, siyasi cəhətdən də heç bir səlahiyyətə malik deyildi.

Qeyd etmək lazımdır ki, Müaviyə və eləcə də Abbasi xəlifələrinin bir çoxu da əxlaqsız və günahkar adamlar idilər. Lakin onlar bunu yaxşı başa düşürdülər ki, hakimiyyətdə qalmaq üçün zahirdə də olsa, bir çox islam qanunlarına riayət etməli və onun hüdudlarını qorumağa çalışmalıdırlar. Çünki onlar, islama qarşı biganə olduqları təqdirdə hökmranlıq edə bilməyəcəklərini başa düşürdülər. Müxtəlif soylara aid olan afrikalı, avropalı, asiyalı və xüsusilə də iranlı və ərəbistanlı müsəlmanların vahid bir hökumət tərkibində yaşamaqları, yalnız onların islam və Qur'ana e'tiqad etməkləri və xəlifəni islami bir rəhbər kimi tanımaqları sayəsində mümkün olmuşdu. Mə'lumdur ki, müsəlmanlar xəlifənin islam qanunlarına laqeyidliyini, onun ziddinə əməl etdiyini duyar və dərhal öz müstəqilliklərini e'lan edərdilər...

Çünkü, İran, Şam, Suriya və Afrika əhalisinin Şam hökumətinə itaət etmələrinin heç bir lüzumu yox idi!! Ağıllı, siyasətçi və düşüncəli xəlifələr başa düşürdülər ki, zahirdə də olsa, müəyyən qədər islam qanunlarına riayət etməlidirlər. Lakin Yezid ibni Müaviyədə belə bir düşüncə və dərrakə də yox idi. Açıq-aydın hər cür günaha əl atan Yezid islama və camaata qarşı e'tinasızlıq edir, dini hüduqları aşmaqdan çəkinmir və aşkara çaxır içib, sərxoş halda məclisə daxil olurdu. Amma tarixdə bu kimi işlər Müaviyənin haqqında söylənilməmişdir.

Bütün tarixçilər Yezidin meymunbaz olduğunu yazmışlar. Onun əbaqəys ləqəbli çox sevdiyi bir meymunu var idi. Anası bədəvi bir qadın olduğuna görə səhrada böyümüş və bədəvilik xüsusiyyətlərinə malik olmuşdu. Buna görə də o, it və meymuna çox maraq göstərirdi.

Məs'udinin Mürəvvicüz-zəhəb adlı kitabında yazdığına görə,

Yezid bu meymuna ipəkdən toxunmuş rəngarəng paltarlar geyindirər, onu ölkənin yüksək rütbəli siyasi və hərbi şəxsiyyətlərindən yuxarıda, öz yanında oturdardı.

İmam Hüseyin əleyhissəlam bu barədə buyururdu:

“Müsəlmanların başçısı Yezid kimi bir şəxs olan zaman islamla vidalaşmaq gərəkdir.”

Bəli, bu kimi alçaq bir şəxsin vücudu, islamın əleyhinə bir növ əks təbliğat idi. İmam Hüseyin əleyhissəlamdan belə bir şəxs üçün bey'ət istəyirlər, lakin o Həzrət bu işdən imtina edərək “Heç vaxt bey'ət etmərəm” deyir, onlar isə heç cürə bu fikirdən daşınmaq istəmirdilər. Bey'ətdən imtina etmək o deməkdir ki, İmam hökumət qarşısında heç bir məs'uliyət daşımır, onu rəsmiyyətlə tanımır, qayda-qanunları qəbul etmir və hökumətə qarşı e'tiraz fəryadı yüksəldirdi. Elə həmin səbəbə əsasən onlar, İmamın bey'ət etməməsini və xalq arasında azad şəkildə yaşamasını qəbul edə bilmir və bu işi hökumətə qarşı böyük təhlükə sanırdılar. Belə bir şəraitdə İmam nə etməli və onların bey'ət tələbi qarşısında hansı mövqeyi seçməli idi?!

İmam “bey'ət etmirəm”-deyə, cavab verdi.

Onlar “bey'ət etməsən səni öldürürük” dedilər.

İmam buyurdu: “Mən ölümə hazırım, bey'ətə yox.”

Bəni-üməyyə tayfasından olan Mədinə hakimi imamı çağırtdırdı. Söz yox ki, Bəni-üməyyənin bütün üzvləri azğın və iyrənc adamlar idi, amma bu şəxs (Mədinə hakimi) başqaları ilə müəyyən qədər fərqli idi. İmam (ə) Abdullah ibni Zübeyr ilə birlikdə Mədinənin Rəsulullah məscidində idilər. Bu zaman hakimin mə'murları içəri girib hər ikisini hakimin yanına də'vət edərək dedi:

Hakim sizi istəyir və sizinlə işi vardır. İmam onun cavabında buyurdu:

Siz gedin, biz də sonra gələrik...

Abdullah ibni Zübeyr "getməyimizin nə iradı vardır? O, ki, bizi indi istəyib"-deyə İmama müraciət etdi. İmam buyurdu: "Mənə elə gəlir ki, o, bizi bey'ət almaq üçün çağırır!" Abdullah ibni Zübeyr: "Bəli, elə mən də sizin kimi düşünürəm."

İmam "səncə nə etməliyə?"-deyə Əbdüllahdan soruşdu:

O, fikirləşib "sonra qərarımı söyləyəyəm"-dedi. Abdullah gecə ikən kəsə yolla Məkkəyə qaçdı.

İmam əleyhissəlam isə Bəni Haşim gəncələrinin bir neçəsini öz ətrafına toplayıb buyurdu: "Siz eşikdə qalın, səsim ucalan zaman içəri daxil olun, amma astadan danışsam yerinizdən tərpənməyin!"

Uzun illər Mədinə hakimi olan və alçaqlıqda şöhrət qazanmış Mərvan Həkəm məktubu İmama təqdim etdi.

Həzrət: “Nə istəyirsiniz?”

Mərvan çox yaltaqlıqla dedi: “Bütün xalq Yezidə bey’ət etməyə hazırdır, Müaviynin nəzəri də belədir və islamın məsləhəti də bunu tələb edir!! Sizin də bey’ət etməniizi xahiş edirəm, sizin bütün əmrlərinizə itaət olunacaqdır və buyurduğunuz nöqsanlar da aradan qaldırılacaqdır.”

İmam: Siz nə üçün məndən bey’ət istəyirsiniz?

Camaat üçün bey’ət istəyirsiniz, yoxsa Allah üçün?

Siz başqalarını bey’ətə razı etmək üçün məndən bey’ət almaq istəyirsiniz, mənim bu xəlvət otaqda sizə bey’ət etməyimin faydası nədir?!-buyurdu:

Hakim imamın sözünü təsdiq etdi.

İmam buyurdu: “Qalsın sonraya, mən indi gedirəm.”

Hakim dedi: “Çox yaxşı, gedin!”

Mərvan ibni Həkəm dedi: Nə deyirsiniz? “Buyurun gedin” nə deməkdir?! Onun buradan çıxıb getməsinin mə’nası budur ki, “mən bey’ət etmirəm və etməyəcəyəm də.”

Mərvan irəli gedib “indicə xəlifənin əmrini yerinə yetirməlisən”-dedi.

Bu söz onun ağzından çıxan kimi İmam onun yaxasından yapışib göyə qaldırdı və var gücü ilə yerə cırparaq buyurdu: “Sənin bu sözləri deməyə ləyaqətin çatmır.” İmam oradan çıxıb getdi və üç gecə Mədinədə qaldı. O Həzrət gecələr Rəsuli-əkrəmin məzarı üstünə gedib dua edərdi: “İlahi! Məni özün razı olduğun yola hidayət et!”

Bir gecə İmam əleyhissəlam dua edərək yatır və Rəsuli-əkrəmi yuxuda görür. Bu sadıq rə'ya ona ilham və vəhy kimi bir hökm idi. Elə buna görə də o həzrət ertəsi gün Mədinədən çıxıb mərkəzi yolla Məkkəyə doğru hərəkət etdi. İmamla səfərə çıxanların bə'zisi deyirdilər: “Sizin mərkəzi yolla getməyiniz məsləhət deyil, yaxşısı budur ki, namə'lum cığırlarla gedəsiniz. Çünki mümkündür hökumət mə'murları yol uzununu sizin hərəkətinizə maneə törətməklə münaqişə yaratsınlar.!”

Həzrət, igidlik və qəhrəmanlıq əhval-ruhiyyəsi ilə buyurdu: “Mən qaçaqçılar, oğrular və fərarilər kimi cığırlarla getmək istəmirəm. Mən mərkəzi yolla gedəcəyəm, hər şey Allah istədiyi kimi olacaqdır...”

Demək, Yezidin imam Hüseyin əleyhissəlamdan bey'ət istəməsi bu qiyamın birinci amili idi. Yezid xüsusi bir məktubda Mədinə hakiminə belə yazmışdı:

Hüseyindən bey'ət almaq üçün onu yaxalayıb saxlayın." İmam Hüseyin əleyhissəlam tam qətiyyətlə onların qarşısında dayanmış və heç bir vəchlə Yezidə bey'ət etməyəcəyini bildirmişdi. Kərbəladə ömrünün son anlarında da belə Ömər Sə'd gəlib danışıq yolu ilə imamı bey'ət etməyə razı salmaq istədikdə, o həzrət yenə də razı olmayaraq elə həmin ilk gündə söylədiyi sözləri bir daha təkrar etdi:

"Yox! Allaha and olsun, heç vaxt sizlərə əl verib bey'ət etməyəcəyəm. Bu gün belə bir vəziyyətdə - öz ölümümü, əzizlərimin ölümünü və ailəmin əsir düşməsini gördüyüm halda, yenə də Yezidə bey'ət etməyə razı deyiləm."

İKİNCİ AMİL DƏ'VƏT

Bə'zilərinin dediklərinə əsasən, kufəlilərin də'vəti bu hərəkətin əsas səbəbi imiş. Müaviyənin ölmündən sonra kufəlilər Həzrəti İmam (ə)-ı Kufəyə çağırıb, onu xəlifə tə'yin etmək istəyirdilər. Halbuki məsələ belə deyildi, çünki Rəcəb ayının sonu, Yezid hökmdarlığının əvvəlində İmam (ə) bey'ətdən imtina etdiyi üçün Məkkəyə getmişdi. Məkkə təhlükəsiz məkan və Allahın toxunulmaz hərəmi idi. Müsəlmanlar Məkkə şəhərini möhtərəm bildikləri üçün

hökumət də naçar qalıb bu müqəddəs məkana hörmətlə yanaşmalı idi.

Müaviyə dünyadan getdikdən sonra hələ onun ölüm xəbəri Kufəyə çatmamış İmam Məkkəyə doğru yollandı. Çünki Məkkə təkcə təhlükəsiz bir yer yox, həm də müsəlmanların ictimai mərkəzi idi. Rəcəb və Şə'ban ayı həcci-ümrə mövsümü olduğuna görə, camaat ətraf kənd və şəhərlərdən Məkkəyə gəlirdilər. İmam əleyhissəlam isə camaata təbliğ etmək üçün bu müqəddəs məkana gəldi. Bu hadisədən bir-iki ay sonra kufəlilərin məktubu İmama gəlib çatdı. İmam Hüseyin əleyhissəlam Kufə camaatının göndərdiyi məktubları nəzərə almayaraq öz qiyamını Mədinədən başladı. Məktublar İmamın əlinə çatmamış İmam bey'ətdən imtina etmişdi. İmamın təbliğləri Yezidə böyük bir təhlükə yaratmışdı.

Bununla belə Kufə camaatının də'vəti bu hərəkətin əsas amillərindən deyil, onda cüz'i bir tə'sir yaradan səbəblərdən biri idi. Kufəlilərin bu işi (məktubları) İmama münasib bir şərait yaratdığı üçün təqdirə layiqdir. Çünki, əgər bu iş baş tutsaydı islam ordusunun böyük mərkəzi olan bir əyalət İmamın ixtiyarına verilirdi. Xatırladaq ki, Kufə şəhəri islami ölkələrin müqəddəratında

çox mühüm rol ifa edirdi. Əgər kufəlilər bağladlıqları əhd-peymanə sadıq qalsaydılar, mütləq imam Hüseyin əleyhissəlam müvəffəqiyyət qazanardı. O zaman Kufəni Məkkə, Mədinə və Xorasanla müqayisə etmək olmazdı. Şam Kufənin yeganə rəqibi idi. O zaman islamın iki mühüm mərkəzi var idi - biri Kufə, digəri isə Şam. Kufə əhalisinin də'vəti bu hərəkətin formalaşmasında olduqca böyük tə'sir göstərdi. İmam Hüseyin əleyhissəlam Məkkə münaqişə mərkəzi olmasın deyə, oradan çıxdı. Çünki belə bir şəraitdə oranı mərkəz seçmək heç cür məsləhət deyildi. Kufəlilərin də'vəti İbni Abbasın təklifinin rədd olmasına səbəb oldu. İbni Abbas "siz Yəmən dağlarına gedib oranı özünüzə sığınacaq edin!"-deyə İmamə təklif etmişdi. İmam onun bu təklifini qəbul etməyib cəddinin şəhəri Mədinədə çıxıb Kufəyə doğru yollandı...

Bununla belə bu də'vət əsas məsələ sayılmırdı və bu iş ancaq qiyamın İraqda baş verməsinə və İmamın Kufəyə gəlməsinə səbəb oldu.

Çünki o Həzrət Kufə sərhəddində "Hürr" ordusu ilə rastlaşdıqda kufəlilərə xitabən buyurdu:

“Siz mənə çağırırsınız, istəmişiniz mən də gəlmişəm, belə edirsinizsə qayıdıb gedərəm.” Bu o demək deyil ki, İmam (ə) Yezidə bey’ət edib əmr be mə’ruf və nəhy əz münkər məsələsinə göz yumsun və ya evdə oturub heç bir işlə məşğul olmasın. İmam bütün bu çətinliklərə baxmayaraq qətiyyətlə buyurdu:

“Məndən bey’ət istəyirlər, mən heç vaxt bey’ət etməyəm. Mən bu hökuməti qanuni bilmədiyim üçün Yezidə bey’ət etməkdən çəkinməyi özümə vəzifə bilirəm. Siz mənə himayə edəcəyinizə söz vermişiniz, mən isə söz verənlərin sorağına gəlmişəm! Yaxşı deyəblər ki, kufəliklər əhdə vəfa etməzlər!!

Biz öz əsl mərkəzimiz olan Məkkə, Mədinə və yaxud Hicaza qayıdırıq həyatımızı bu yolda itirsək də belə bey’ət etməyəcəyik.”

İmamın Kufəyə çatana kimi iki-üç yerdə nitq söyləməsini görürük:

“Siz mənə məktub yazmışınız! Nümayəndəmə bey’ət etmişiniz! Siz də’vət etdiyiniz üçün mən gəlmişəm, istəməsəydiniz gəlməzdim və...”

Bu sözlər o demək deyil ki, siz də’vət etməsəydiniz mən də bu fikirdən daşınıb Yezidə bey’ət edərdim. İmam bu sözlərlə demək istəyirdi ki, əgər siz çağırmasaydınız

mən Kufəyə yox, Bəsrəyə, Xorasana, Yəmənə gedərdim və yaxud Məkkədən çıxmayıb elə oradaca qalardım. Mən öləcəyimi yaqın bilsəydim də bey'ətdən imtina edərək öz e'tirazımı bildirərdim, cəddimin şəhəri Mədinəyə gedib orada dostum, köməkçim olmasaydı da belə, son nəfəsədək müqavimət göstərib bey'ət etməzdim!

İmam bu amilin tə'sirindən Məkkədən Kufəyə gəldi. Əlbəttə demək istəmirəm ki, əgər onlar imamı də'vət etməsəydilər, o Həzrət mütləq Mədinədə qalacaqdı. Tarix göstərir ki, İmam Mədinədə qalmağa razı deyilmiş, Məkkənin də vəziyyəti Kufədən yaxşı deyildi. Tarixdə mövcud olan bir çox faktlara əsasən, onlar İmam bey'ət etmədiyi təqdirdə onu öldürmək qərarına gəlmişdilər.

Kuleyni və başqaları rəvayət etmişlər:

“Artıq İmam bu məsələdən xəbərdar oldu, əgər o Həzrət həcc mərasimində Məkkədə qalsaydı, ehram halında ikən Bəni-üməyyənin silahlı qüvvələri vasitəsilə öz qanına qəltan ola bilərdi. Belə bir iş Kə'bə evinə, həcc mərasiminə və islama qarşı hörmətsizlik hesab edilərdi. Demək iki hörmətsizlik:

1-Peyğəmbər balasına ibadətə məşğul olduğu halda hörmətsizlik;

2-Allah evinə hörmətsizlik; Bundan əlavə onlar “Hüseyn ibni Əli (ə) naməlum bir şəxs tərəfindən öldürülüb, qatil isə qaçıbdır”-deyə, İmamın qanını hədəyə verər və öz cinayətlərinin üstünü ört-basdır edərdilər.

İmam (ə) ona “Məkkə və Mədinə təhlükəsiz yer idi, nə üçün oradan çıxıb özünü bəlaya saldın?”-deyə müarciət edənlərin cavabında buyurdu: “Mən heyvanların yuvasında da gizlənsəm, onlar mənim qanıma axıtmayınca əl çəkən deyillər. Mənimlə onların arasındakı ixtilaf həll olunması deyil, onlar məndən heç vaxt qəbul edə bilməyəcəyim bir şeyi tələb edirlər. Onlar da heç cür mənim istəklərimi yerinə yetirməyə hazır deyillər.”

ÜÇÜNCÜ AMİL ƏMR BE MƏ'RUF

Bu amil imamın öz tərəfindən açıq-aydın şəkildə təsdiq olunan bir məsələdir.

Tarixi qeydlərə əsasən, o zaman imamın qardaşı Məhəmməd Hənəfiyyə əlil olduğu üçün cihadda iştirak edə bilmədi və buna görə də Həzrət yazdığı vəsiyyətnaməni ona tapşırırdı. İmam, gələcəkdə cəddinin dinindən çıxmaqda ittiham olunacağını bildiyinə görə, vəsiyyətnamədə Allahın birliyinə və Peyğəmbərin nübüvvətinə şəhadət verərək öz qiyamının sirrini belə açıqlamışdır:

Onlar mändən bey'ət istəməsələr də belə, susmayacağam.

Bütün dünya bilməlidir ki, Hüseyin ibni Əli (ə) şöhrət və məqamı öz qarşısına məqsəd qoymamış, mal-dövlət dalınca gəzməmiş, fasid, zalım və riyakar da olmamışdır.

Bu ruhiyyə elə həmin ilk gündən başlayaraq son anlara qədər onun vücudunda cilvələnmişdi.

Ömrünün axır dəqiqələrində görürük ki, o həzrət yenə də ayağa qalxıb qeyrət, şücaət və igidlik göstərir, uca səslə fəryad qoparıb deyir:

“Ey əbi Süfyan sülaləsinə tabe olanlar, əgər Allahı tanımayıb qiyamət gününə e'tiqad etmirsinizsə, heç olmasa dünyada azad yaşayın.”

Bu üç amil əhəmiyyət e'tibari ilə eyni dərəcədə olmasalar da, imamın hərəkətində hər birinin müəyyən rolu vardır. Kufəlilərin də'vəti elə bir mühüm məsələ deyildi. Çünki hərbi qüvvəsi olan bir vilayətin öz hazırlığını e'lan etməsi zahiri baxımdan zəfər və tərəqqi üçün tə'sirlidir. Amma elə ilk günlərdən ortaya çıxan bey'ət məsələsi bu hərəkətin formalaşmasında mühüm tə'sir göstərdi. Yadda saxlamaq lazımdır ki, hərəkətdən qabaq kimsə onu də'vət etməmişdi və İmam

(ə) bundan çox-çox əvvəl öz əhdinə sadıq qalacağını e'lan etmişdi. O dövrdə zalım və silahlı bir hökumət öz düşmənçilik siyasəti nəticəsində elə bir vəziyyət yaratmışdı ki, Müaviyənin hakimiyyəti altında olan yerlərdə, o cümlədən Məkkə və Mədinədə xalq, cümə günləri (cümə namazında) Əli ibni Əbi Talibə lə'nət deyir, bu işi savab bir iş kimi qiymətləndirir və müsəlmanların beytül-malını bu yolda xərcləyirdilər. Müaviyə Peyğəməbrin hədislərini dəyişdirib saxtalaşdırmaq üçün bir çox ruhanilərə xüsusi maliyyə yardımları edirdi. Elə həmin ruhanilər Peyğəməbrin hədislərində olan adları dəyişib Əli (ə)-in düşmənlərinin tərfinə dair çoxlu saxta hədislər düzəltmişdilər.

Tarixçilərin yazdıqlarına əsasən, Səmrət ibni Cəndəb səkkiz min misqal qızıl alıb Əli ibni Əbi Talib (ə)-in əleyhinə bir hədis dəyişdirmişdi.

Bununla yanaşı tarixi dəyişmək də onların əlində çox çətin iş deyildi. Söz yox ki, sonralar tarixin bir hissəsi olduğu kimi qaldı və demək olar ki, bu da Hüseyn əleyhissəlamın hərəkəti kimi fədakar işlərin sayəsində idi. Əgər imam Hüseyn əleyhissəlam sükut edib dinməsəydi, tarix

bütünlükdə dəyişdiriləcəkdİ! Beləliklə imam Hüseyin əleyhissəlamın qiyamında bey'ət məsələsi olduqca əhəmiyyətli idi.

Üçüncü amil isə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərdir. İmam bey'ət məsələsini nəzərə almayaraq, Peyğəmbərin bu sahədəki hədis və məqsədlərini açıq-aşkar bəyan edir, dönə-dönə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinə toxunurdu. Demək bu amil başqa iki amildən daha əhəmiyyətli idi. Məhz bu səbəbdən də bu qiyam indiyədək öz e'tibarını itirməyib və heç vaxt itirməyəcək də. Bu qiyamın bütün amilləri dərs olmalıdır, lakin üçüncü amilin tə'siri olduqca dərinidir. Çünki də'vət və bey'ət məsələsi olmasaydı da, İmam sükut etməyib əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər hökmünü yerinə yetirmək üçün qiyam edərdi. Burada birinci amil (də'vət) ilə üçüncü amil (əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər) arasındakı fərqlər aydınlaşır.

Bey'ət məsələsində imamdan bir şey istəyirlər, İmam isə onların cavabında buyurur:

“Sizin istədiyinizi yerinə yetirə bilmərəm. Demək bu qiyamın amili təkəcə də'vət və ya bey'ət olsaydı, kufəlilər də'vət etməsəydilər və hökumət o Həzrətdən bey'ət istəməsəydi

Hüseyn əleyhissəlamın onlarla işi olmazdı, özü isə rahat olardı və bir hadisə də baş verməzdi. Amma üçüncü səbəbə görə imam Hüseyn əleyhissəlam e'tiraz edən, tənqidçi, qiyamçı, müsbət bir insan idi...

Bununla belə qiyam üçün başqa bir amil lazım deyildi. Fəsad hər yərə yayılmış, Allahın haramı halal, halalı isə haram edilmiş, müsəlmanların beytül-malı bir tayfanın əlinə düşərək qeyri-şər'i yolla sərf edilirdi.

Peyğəmbər (s) buyurmuşdu: "Hər kim belə bir vəziyyəti görüb e'tiraz etməsə, şəraiti dəyişməyə cəhd göstərməzsə, Allah qanunu üzrə belə adamların zalım, sitəmkar və Allahın dinini dəyişdirənlərə layiq olan yərə aparılmaları yaxşıdır."

İmam cəddinin buyurduğuna əsaslanaraq deyir: "Belə bir şəraitdə vəziyyəti başa düşənlər e'tiraz etməsələr, cəmiyyətin günahkarları ilə eyni taledə olacaqlar!! Bu birinci hədis deyil və bu barədə Peyğəmbəri-əkrəm (s)-dan çoxlu hədislər nəql olunmuşdur. İmam Rza əleyhissəlam Peyğəmbərdən nəql etdiyi bir hədisdə buyurur:

"Camaat əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər vəzifəsini bir-birinin öhdəsinə qoymaqla

sükut edib digərlərinin bu işi yerinə yetirməsini gözləsə, onlar da sükut edib başqalarının bu məs'uliyəti həyata keçirməsini gözləyər, nəticədə kimsə bir iş görməz. Belə bir halda onlar Allahın əzabını gözləsinlər." Görəsən Allahın əzabı göydən daş yağmaqdır! Yox, Qur'an Allahın əzabını belə təfsir edir:

De ki: "Allah başınızın üstündə və ayaqlarınızın altında [göydən və yerdən] sizə əzab göndərməyə, sizi dəstələr halında qarışdırmağa və bir-birinizə digərinin zorunu dadızdırmağa qadirdir!" Gör onlar başa düşsün deyə, ayələrimizi nə cür izah edirik.

Rəsuli-əkrəm buyurmuşdur:

"Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinə göz yumanlar mütləq, Allahın əzabını gözləməlidirlər.

Burada mərhum Kuleyninin "Üsuli-kafi"də və Qəzalinin "Ehyaül-ülum"da sünni və şiə alimlərindən rəvayət etdikləri hədisi gətirməyi lazım görürük:

əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər sizin aranızda olmalıdır, belə olmazsa bütün pisləkləriniz sizə üstün gələr, onda sizin yaxşı adamlarınız da Allahdan bir şey istədikdə onların duası qəbul olunmaz.

Qəzali bu hədisi belə təfsir edir:

Bu sözlərin mə'nası o demək deyildir ki, onlar Allahı səsləyirlər, amma Allah onların duasını qəbul etmir, əksinə onlar o qədər alçalır və qorxuları da aradan gedir ki, Allah dərgahına üz gətirdikdə onlara e'tina olunmur!

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur: “Öz izzətinizi istəyirsinizsə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər edin ki, düşmən də sizdən çəkənsin. Amma əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməsəniz ilk mərhələdə sarsılıb alçalarsınız və düşmən də sizi saya salmaz. Bir qul və kölə kimi yalvarsanız da belə, kimsə cavabınızı verməz:

Rəhimsiz dünyada nəyə lazımdır.

Oturub ağanın yolunu, güdmək.

Dözüm ilə zəfər birdir əzəldən.

Dözümlə zəfərə çatarsan demək.

Mənim fikrimcə bu şe'r incə bir mə'na daşıyır. Hər halda islamda bizim belə bir qəti əsasımız vardır. İmam da bu əsasa istinad edərək buyurmuşdu: “Əgər camaat məni də'vət etməsəydi də, mən bu əsas üzrə sakit oturmazdım.” əmr be mə'ruf böyük əhəmiyyətə malik olduğu üçün səmavi

kitabımız Qur`anda da bu mövzu ilə əlaqədar çoxlu ayələr vardır. Qur`anda, əmr be mə`ruf və nəhy əz münkər məsələsini unudan bir çox bədbəxt millətlərin acı keçmişini nəql olunmuşdur:

“Barı sizdən əvvəlki nəsillərin ağıl və fəzilət sahibləri yer üzündə fitnə-fəsad törətməyi qadağan edəydilər ki, bu millətlər fəsad nəticəsində məhv olmayaydılar.

Qur`an başqa bir qövmin barəsində buyurur:

“Onlar etdikləri pis əməldən əl çəkmirdilər [və ya onlar bir-birlərini pis əməldən çəkəndirmirdilər]. Onların gördükləri iş necə də pis idi!

“[Ey müsəlmanlar!] içərinizdə insanları yaxşılığa çağıran, xeyirli işlər görməyə əmr edən və pis əməlləri qadağan edən bir dəstə olsun! Bunlar [bu dəstə], həqiqətən nicat tapmış şəxslərdir.”

Ali-İmran surəsində əmr be mə`ruf və nəhy əz münkərə aid olan ayələr çoxdur. Qeyd etmək lazımdır ki, indicə nəql edəcəyimiz ayədə buyurulur:

“Hamınız bir yerdə Allahın ipindən [dinindən] yapışın.”

Ey müsəlmanlar! Təfriqə və ixtilafdan çəkinin, baş verən ixtilafın aradan

qaldırılmasına çalışın, təfriqələri azaldın. Bu ixtilafdan yalnız düşmənlər istifadə edirlər.

İslam düşmənləri bizi müxtəlif məzhəb adları ilə bir-birimizin canımıza salmaqdan başqa bir şey tələb edirmi? Sonra buyurur:

Burada “xeyir” sözündən məqsəd birlikdir. Aranızdakı ixtilafı ortadan qaldırmaq üçün həmişə müəyyən bir dəstə olmalıdır.

Qur'an başa q bir yerdə buyurur:

[“Allahın tərəfindən] açıq-aydın dəlillər gəldikdən sonra, bir-birindən ayrılan və ixtilaf törədən şəxslər kimi olmayın! Onlar böyük bir əzaba düçar olacaqlar.”

Maraqlıdır ki, vəhdət və təfriqədən çəkinməyə də'vət edən iki ayənin arasında Ali-İmran surəsinin 104-cü ayəsi gəlmişdir. Mə'lum olur ki, Qur'an qarşılıqlı razılığa və birliyi bütün yaxşılıqların qaynağı bilir və bu mövzu əmr və mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinin mühüm olduğunu göstərir.

Bu mövzu islam dinində olduqca əhəmiyyətlidir. Görəsən nə üçün tarix boyu islam dünyasında bu qədər əhəmiyyətli olan mövzu unudulmuşdur?

İnsafla desək, sünnilər öz kitablarında bu barədə şübhələrdən daha artıq bəhs etmişlər. Əgər biz fiqh kitablarını “səlat”dan tutmuş “diyat”a kimi tədqiq etsək və bu ümumi

fiqhi şii fiqhi isə müqayisə etsək görürük ki, bütün mövzularda şii fiqhi daha dəqiq, izahlı, mö'təbər və istidlalıdır. Ancaq bu qədər mövzuların arasında əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər mövzusuna çatdıqda görürük ki, təəssüflə bu sahədə çox səhlənkərlik olmuşdur. Əlbəttə bu nöqsan xalq arasında aydın şəkildə görsənməkdədir.

“Mö'təzilə” dəstəsi sünni məzhəbinin kəlamı firqələrindən biridir. Onlar əmr be mə'ruf və nəhy əz münkəri fəruidin məsələlərindən deyil, üsulidindən sanırlar.

İctimai tarixi yazanlar deyirlər:

Bu mübahisənin kənara qoyulması o zamanın siyasətləri ilə bağlı idi. Çünki bu barədə mübahisə etmək o dövrün xəlifələrinə toxunurdu. Nəticədə alimlər öz kitablarında bu bəhsi az gətirmiş, yaxud da ona ümumiyyətlə toxunmamışlar. Baxmayaraq ki, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər onların dini əsaslarından biri idi.

İnsafla desək, bizim kitablarda bu mövzu çox qısa şəkildə bəyan edilmişdir. Şeyx Bəhainin Camei-əbbas kitabı mən gördüyüm şəriət hökmlərinin sonuncu əməliyyə risaləsidir ki, onda əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinə yer verilmişdir. Bu kitab dörd əsr bundan əvvələ aiddir. Ondan

sonra bu mövzu bütün əməliyyə risalələrindən çıxarılmışdır. Halbuki o «əbd» və «İma» məsələsi kimi öz əhəmiyyətini itirmiş mövzulardan deyil, oruc-namaz kimi həmişə qüvvədə olan vacib hökmlərdəndir. Buna əsasən əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsi heç vaxt unudulmamalıdır.

Burada bə'zi şərqşünaslar dönə-dönə islama qarşı iftiralər söyləyib, öz kitablarında dəfələrlə əsassız məsələlər yazıblar. Bütün bunlarla bağlı gördüyüm şeyləri "İnsan və sərneveşt" (İnsan və tale) adlı kitabımda qeydə almışam. Avropa şərqşünaslarının bə'zisi islam haqqında belə ittihamlar söyləyirlər:

"İslam qəzavü-qədər dini olub insan qarşısında heç bir məs'uliyət müəyyən etməmişdir. Bu din insan fəaliyyətinin qarşısını alır... [İslamda bütün işlər Allahın ixtiyarına qoyulur və Onun iradəsinə tapşırılır.] İnsan ixtiyar sahibi deyil, elə buna görə də heç bir məs'uliyəti yoxdur..."

Məncə bu sözlərin hamısı iftiradır.

Allah, Qur'anda yəhudiləri həzrət Musaya (ə) buna bənzər sözlər dediklərinə görə məhkum etmişdir. Onlar Musaya (ə) deyirdilər:

“Ey Musa, nə qədər ki, onlar oradadırlar, biz oraya girməyəcəyik, sən və Rəbbin gedib onlarla vuruşun. Biz isə burada oturacağıq.”

Peyğəmbəri-əkrəm Bədr davasında öz səhabələri ilə məşvərət edərkən buyurdu:

“Sizin nəzəriniz nədir? Biz düşmənin qarşısına çıxaq, ya Mədinəyə qayıdaq?”

Miqdad dedi:

“Ey Rəsulullah! Biz Bəni-israil kimi deyilik, bizim işimiz yoxdur, siz əmr edənə əməl edəcəyik, əgər dəryaya atılmağımızı və yaxud oda girməyəmizi əmr etsəniz biz dərhal sənin sözünü həyata keçirəcəyik.”

Qur'an insanın azadlığı, öz taleyi ilə əlaqədar məs'uliyəti, müstəqiliyyəti və vəzifəsi barədə belə buyurur:

“Biz ona haqq yolu göstərdik. İstər [ne'mətlərimizə] minnətdar olsun, istər nankor [bu onun öz işidir].”

“Biz ona iki yol göstərmədikmi?! Lakin o, əqəbəni [sərt yoxuşu, maniyəni] keçə bilmədi. Bilirsənmi, əqəbə nədir?! O, bir kölə azad etmək, yaxud aclıq zamanı yemək vermək və ya qohumluq əlaqəsi çatan bir şəxsə baş vurmaqdır.”

“Mö'min olub axirəti istəyən və onun uğrunda çalışanların zəhməti [Allah dərğahında] qəbul olunur.”

“Sizə üz verən hər bir müsibət öz əllərinizlə qazandığınız günahların ucbatındandır!”

“Vay o şəxslərin halına ki, öz əlləri ilə kitab yazıb, sonra bir az pul almaqdan ötrü: “Bu Allah tərəfindəndir!”-deyirlər. öz əlləri ilə kitab yazdıqlarına görə vay onların halına!

Qazandıqları şeylər üçün vay onların halına!”

“İnsanlar öz əlləri ilə etdikləri pis əməllər üzündən suda və quruda fəsad və pozğunluq əmələ gələr ki, Allah onlara etdikləri bə'zi günahların cəzasını dadızdırsın, bəlkə onlar qayıdalar.” Qur'anda insanın azadlığı və ixtiyarı ilə əlaqədar bir çox ayələr vardır. Qur'anın ayələrini dəyişdirmək olmaz ki...

Qur'an, bizə Allaha şər və fəsad işləri aid etməyə deyər, Tanrının bütün nöqsanlardan uzaq olduğunu bildirir:

“Bədbəxt insanlara biz zül etməmişik, lakin onlar özləri özlərinə zülm etmişlər.”

Bu sahədə Qur'ani-məciddə çoxlu ayələr vardır.

Şərqsünasların uydurduqları yalanların əksinə olaraq, islam insanı təkə Allah qarşısında deyil, cəmiyyətin qarşısında da cavabdeh görür. Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər də elə budur.

İndi şərqşünasların dediyi kimi, bu dini qəzavü-qədəri dini adlandıra bilərikmi?

Qur'an onların dediyi qəzavü-qədəri təsdiq etmir. Allah Qur'anın başqa bir yerində buyurur:

Məşhur bir mə'naya görə, bu ayə, həmişə Tanrının qeyri-adi bir yolla işləri sahmana salmasını gözləyənlərin ümidini boşa çıxarır. Bu ayədə tədqiq və tə'kiddən söz getmişdir. Yə'ni bir cəmiyyətin əhalisi öz vəziyyətlərinin dəyişilməsi uğrunda çalışmazsa, Allah da onların vəziyyətini onların xeyrinə dəyişdirməz.

Görəsən bundan da ağır bir məs'uliyət tapırlarmı? özü də cəmiyyət qarşısında olan bir məs'uliyət.

Qur'an başqa iki şərəf ayədə keçmiş ümmətlərdən birinin taleyini açıqlayaraq buyurur:

“O qövmlər öz vəziyyətini dəyişdirmədiyinə görə Allah da onların vəziyyətlərini dəyişdirmədi.”

“Bu ayə demək istəyir ki, biz, Peyğəmbər göndərməmiş [heç bir ümmətə] əzab vermərik!”

Buna görə də insan öz fikri ilə qərara gəlməlidir. İnsan, ancaq müstəqil bir fikir, bacarıq və qabiliyyət sayəsində öz vəziyyətini sahmana sala bilər.

Camaat başqalarının gəlib onların vəziyyətini sahmana salmasını gözləməməlidir. Tədbir və göstərişləri xarici məsləhətçilər tərəfindən verilən bir cəmiyyət, heç vaxt müvəffəq ola bilməyəcəkdir. İnsan öz düşüncə, təşəbbüs və bacarığı ilə öz yaşayışına bir həyat proqramı hazırlamalıdır. Bu şəraitə malik olan bir xalq Allahın rəhmət və mərhəmətini gözləyə bilər. Bihudə yerə intizar çəkmək yaxşı bir iş olsaydı, bir ümmətin içində Hüseyin ibni Əli əleyhissəlam Allahın rəhmətinin intizarını çəkmək üçün hamıdan daha ləyaqətli olardı.

Hüseyin əleyhissəlam **“İnnəllahə la yuğəyyiru ma bi qəvmin hətta yuğəyyuru ma bi ənfusihim”** ayəsinin dediyi kimi olmaq istəyirdi. İşlərin gedişini öz nəzarəti altına alaraq, cəddi həzrət Peyğəmbər kimi öz ictimaiyyətində bir islahat yaratmaq istəyirdi. İmam özü demişkən:

Asan işlər çoxlarına asandır, lakin islam həmişə bu işlərlə idarə oluna bilməz. Bə'zi vaxtlar iş o yerə çatır ki, Hüseyin ibni Əli (ə) kimi bir insanın hərəkətə gəlib, əks-əməl göstərməsi tələb olunur. O, da bütün islam cəmiyyətini silkələyir və nəticəsi əsrlər boyu müxtəlif surətlərdə zahir olan, yüzlər və minlərcə illər sonra da baş verən hərəkətlərin ilham qaynağına çevrilən hərəkət yaradır. Bu isə qeyd olunan ayənin aşkar nümunəsidir. Biz öz uşaqlarımızı sevdiyimiz halda, necə

ola bilər ki, Hüseyn ibni Əli əleyhissəlam öz övladlarına qarşı biganə olsun?

Şübhəsiz o, öz uşaqlarını bizim öz uşaqlarımızı sevdiyimizdən daha artıq sevərdi. Çünki onun insaniyyət və ülvi duyğuları bizdən qat-qat çox idi.

Həzrət İbrahim də yüksək insani duyğulara malik olduğu üçün öz balasını çox sevirdi. O həzrət eyni halda Allahı hər şeydən və hamıdan çox sevirdi və onun qarşısında hər bir şeyi unudurdu.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz səbəblərə əsasən, İmam (ə)-in qiyamı bütün qiyamlardan üstündür və həmişə canlı qalıb tarix səhifələrində parlayır, insanlara əbədi dərs verərək misilsiz bir hərəkət kimi tanınır.

Elə buna görə də biz islam nöqtəyinə nəzərindən əmr be mə'ruf və nəhy əz münkəri tanımalı və bu əsasın bu qədər əhəmiyyətli olduğunun səbəbini başa düşməliyik. Bu məsələ o qədər əhəmiyyətlidir ki, Hüseyn ibni Əli (ə) kimi böyük bir şəxsiyyəti bu yolda canından keçməyə və bütün əzizlərinin, ardıcılılarının, dostları və səhabələrinin qanının töküləcəyini bilərək, dünyada misli görünməyən bir faciəni qəbul etməyə vadar etmişdir.

İndi min neçə yüz ildən sonra yeri vardır ki, imamın önündə durub şəhadət verək:

Şəhadət veririk ki, sən namazı dirçəldib yüksəltdin, zəkati yerinə yetirdin. Çünki zəkat təkə pul vermək deyildir, nitqin zəkati var, fikir və əqlin də zəkati vardır. Daha doğrusu, vücudun da zəkati vardır... Allahın bizə bəxş etdiyi hər bir ne'mətin zəkati vardır. Siz hər vaxt bu ne'mətlərin səmərəsini Allah bəndələrinin ixtiyarına qoysanız, o ne'mətin zəkatını vermiş olarsınız.

Allah-təala "Bəqərə" surəsində buyurur:

"Qeyb aləminə iman gətirib namaz qılanlar, onlara əta etdiklərimizdən Allah yolunda bağışlayanlar həqiqətən mö'min və təqvalıdırlar." İmam, "Bizim onlara verdiklərimizdən bağışlayarlar" nə deməkdir?-deyə soruşanların cavabında buyurdu: "Zəkat təkə mal-dövlət haqqında deyil."

Məsələn, əgər siz başqalarının bilmədiyi bir elmə maliksinizsə, bildiyiniz elm faydalıdırsa, o elmi möhtac olanlara öyrətməklə onun zəkatını ödəməlisiniz.

"Sən namaz qılıb zəkati ödədin, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkəri yerinə yetirdin. (Yə'ni əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər bu hərəkətin əsas məqsədidir). Var gücünlə Allah yolunda hər bir insana layiq olan bir şəkildə çalışdın."

Burada diqqətimizi cəlb edən bir mövzu var, o da bundan ibarətdir ki, görəsən bu təsdiqlər nə üçündür?

Adətən biz, hakimə yəqin olmayan bir sözü sübut etmək üçün onun yanına gedirik. Məsələn, bir iddianı sübut etmək üçün deyərik: “Mən şəhadət verirəm ki, bu şəxs filankəsdən müəyyən qədər pul almışdır.” İndi biz burada İmam əleyhissəlamın xeyrinə şəhadət vermək istəyirikmi? əsla belə deyildir, burada bə'zi alimlər çox gözəl bir mövzuda söz açırlar:

İnsan bə'zi vaxtlar dediyi sözü başqasına bildirmək üçün yox, bu mə'nanı başa düşdüyünü ona göstərmək üçün deyir.

Bu, düzgün bir işdir. Siz bə'zən bir adamın qarşısında bir şeyə şəhadət verirsiniz, ancaq bunu onun bilməsi üçün yox, (çünki o özü bilir) özünüzün bu mövzunu başa düşdüyünüzü ona demək istəyirsiniz.

Burada şahidlik e'tiraf mə'nasındadır. Məsələn, mən e'tiraf edirəm ki, sənin qiyamın əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinə görə idi. Mən sənin kufəlilərin də'vətinə görə qiyam etmədiyini bilirəm. Sən bey'ət məsələsi üçün qiyam etmədin, sən qiyamın başqa bir mə'nanı əks etdirir. Sən

başqa bir qanununu həyata keçirirdin, o qanun əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər idi.

İnsan əməlinin cismi və ruhu vardır, ola bilər ki, "sən" və "mən" bir işi eyni şəkildə görək, nümunə üçün hər ikimiz namza qılıb infaq edirik və bunlar cismi baxımdan bir-biri ilə fərqlənir. Ola bilər ki, səndə olan ixlas, təvazökarlıq, məhəbbət, eşq və ruhi həyacan məndə olmasın. Məhz bu ruhi sifətlər sizin işinizi dəyərləndirər və ona müqəddəs rəng bəxş edər.

Çoxları Allah yolunda cihad etmişlər və hal-hazırda edirlər də, amma nəyə görə Əli (ə) bir zərbə ilə bu qədər dəyər qazandı? Ariflərin dediyinə görə əli əleyhissəlam "Allahda fani olmaq" dərəcəsinə çatmışdı. O həzrət elə bir mərhələyə çatmışdı ki, düşmən onun mübarək üzünə , bu hərəkət onun ruhiyyəsinə tə'sir etməsin deyər, düşmənin başını kəsməyi tə'xirə saldı. Demək o, öz varlığını deyil, Allahın varlığını istəyirdi, bu xüsusiyyəti yalnız övliyalarda və peyğəmbərlərdə görə bilərik. Qur'an övliyaların barəsində belə buyurur:

[Onlar Allaha] tövbə, ibadət və şükr-səna edənlər, oruc tutanlar [və ya cihad uğrunda, elm təhsil etmək üçün yurdundan ayrılıb başqa yerlərə gedənlər], rüku və səcdə

edənlər [namaz qılanlar], yaxşı işlər görməyi əmr edib pis işləri yasaq edənlərdir.

[Ya Məhəmməd!] Belə mö'minləri [cənnətlə] müjdələ!"

Ariflər deyərlər: "İrfanın birinci mərhələsi tövbədir. Çünki tövbə qayıtmaq deməkdir, yə'ni bir dəfə haqq yolundan azmış şəxs yenə də Allaha doğru qayıdır. Bu kimi şəxslər tövbədən sonra başqasına deyil, yalnız Allaha pərəstiş edərlər. Tövbə edən şəxslərə Allah hakim olar və onlar yalnız Allahın əmrinə itaət edərlər və Ondan başqasına tabe olmazlar. Əslində başqa mövcudu sitayişə layiq bilməzlər, onlar yalnız Allaha ibadət edərlər və səyahətçidirlər."

Alimlər "səyahət" sözünün izahı haqqında müxtəlif fikirlər irəli sürmüşlər. Bə'ziləri demişlər: "Burada səyahət sözündən məqsəd oruc tutmaqdır, yə'ni, mə'nəvi səyahət orucda əmələ gəlir. Amma bir çox tədqiqatçılar, o cümlədən əllamə Təbatəbai "Əl-mizan" kitabında bunu qəbul etməyərək deyir: "Burada səyahətçidən məqsəd yer üzündə seyr edən adamlardır, çünki Qur'an insanları yer üzündə seyr etməyə də'vət etmişdir. İslam dini bəşərin yer üzündə səyahət etməklə tarixi araşdıraraq ondan

ibrət dərsi almasını yüksək dərəcədə qiymətləndirir. Allah-təala Qur'anda buyurur:

“Ey müsəlmanlar! Sizdən əvvəl bir çox vaqilər [ibrətli əhvalatlar] olub keçmişdir. İndi yer üzünü dolaşib haqqı təkzib edənlərin aqibətinin necə olduğunu görün!”

Sonra Qur'an ibadət nişanələrinin ikisini qeyd etmişdir:

Rükuda “Subhanə rəbbiyəl əzimi və bihəmdih” və səcdədə “Subhanə rəbbiyəl ə'la və bihəmdih” deyənlər, belə bir əhval-ruhiyyə, düşüncə və mə'nəvi dəyərlərə malik olduqları üçün cəmiyyətin islahatçısı olmağa daha layiqdirlər. Cəmiyyətin islahatçısı olmaq istəyənlər, özlərini ancaq mə'nəviyyət sahəsində tərbiyə etməlidirlər.

Həzrəti əli əleyhissəlam Nəhcül-bəlağədə buyurur:

“Özünü camaata rəhbər və qabaqcıl tanıtdıran şəxs, ilk mərhələdə özünü islah etməli və nəfsindən hesab çəkməlidir. Yalnız bu xüsusiyyətlərə malik olan şəxs, “mən cəmiyyətin rəhbəri, vaizi, yolgöstərəni, müəllimi, tərbiyəçisi və islahatçısıyam”-deyə iddia edə bilər.”

O həzrət öz sözlərinin davamında buyurur:

“Özünü tərbiyə edən şəxs başqalarının təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan şəxsdən daha artıq hörmətə layiqdir, çünki özünü islah etmək daha çətin və daha əhəmiyyətlidir.”

Əmirəl-mö`minin (ə)-in elə sözləri var ki, qızıl suyu ilə yazılsa belə, yenə də azdır. Dil, danışmaq və sözdə haqq ədalətin dairəsi olduqca genişdir. Söz mərhələsinə gəldikdə isə, bütün danışmalar haqq və həqiqət əsasında olur, amma əməl sahəsində haqq mütləq şəkildə unudulur. İnsan asanlıqla haqqa əsaslanıb danışdığı sözlərə əməl etmək istədikdə, bu işin nə qədər çətin olduğunu başa düşər.

Mö`minlərə müjdə ver ki, əgər tövbə və ibadət etdikdən sonra əmr be mə`ruf və nəhy əz münkərlə məşğul olsalar, daha artıq müvəffəq olacaqlar. Əgər bir adam əmr be mə`ruf və nəhy əz münkəri tərk etsə və qalan vacibətin hamısını yerinə yetirsə, onda onun bu əməllərinin faydası yoxdur və ondan uzaqlaşmaq lazımdır, hətta o adam özü tövbə etmədən başqalarını tövbəyə də`vət etsə belə, onu tərk etmək lazımdır.

Əmirəl-mö`minin Əli (ə) buyurur:

“Allah, əmr be mə`ruf etdiyi işin əksinə əməl edən adamlara lə`nət etsin. Allah, özləri

günaha alışdıqları zaman başqalarını nəhy əz münkər edənlərə lə'nət eləsin.

Ariflərin nəzərinə zahidin dörd müxtəlif yolu vardır:

“Seyrun minəl xəlqi iləl həqq”

1.Yə'ni: Xalq və təbiətdən Allaha doğru yönəlmək;

“Seyrun bil həqqi fil həqq”

2.Yə'ni: Allahda seyr etmək, yə'ni ilahi mə'rifət qazanmaq;

“Seyrun minəl həqqi iləl xəlq”

3.Yə'ni: Allahdan bəndələrə doğru seyr etmək, camaatı tərbiyələndirmək üçün gəlmək;

“Seyrun bil həqqi fil xəlq”

4.Yə'ni: Həqiqətdə xalq arasında seyr etmək;

Burada demək istəyirlər ki, özü tövbə edən şəxs, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməyə layiqdir.

Mə'lumdur ki, imam Hüseyin əleyhissəlamın hərəkəti öz yüksək qiymətini əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərdən almışdır.

İndi bilmək lazımdır ki, görəsən əmr be mə'ruf nə qədər əhəmiyyətli bir məsələdir ki, Hüseyin ibni Əli (ə) kimi bir şəxsiyyət öz canını bu yolda qurban verib şəhid oldu? Və

ümumiyyətlə bilmək lazımdır ki, belə bir insanın bu yolda qurban getməsi necə bir işdir? Bəli! əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsi, islamın əbədi varlığının birinci zəmanətçisidir çünki bu olmazsa, islam da olmaz!

Sizin bir eviniz, avtomobiliniz, fabrikiniz olsa və onlara baş çəkməzsinizsə və ya bacarıqlı bir ixtisasçı mühəndisi vəzifəyə götürməzsinizsə, onda vəziyyətin qarışdığını görəcəksiniz və artıq bundan sonra işi davam etdirmək mümkün olmayacaqdır. Cəmiyyət də belədir, bəlkə bundan da yüz dərəcə üstündür! Görəsən həkimə ehtiyacı olmayan bir insan tapılsaydı?

İnsan ya özü-öz vücudunun həkimi olmalıdır, ya da öz sağlamlığını qorumaq üçün göz, qulaq, burun və əsəb xəstəlikləri mütəxəssislərinə müraciət etməlidir. Çünki insanın bədən üzvləri müxtəlif ixtisasçı həkimlərə möhtacdır. Bununla belə, demək olarmı ki, cəmiyyətin nəzarət və idarəyə ehtiyacı yoxdur? Belə bir şey mümkün ola bilərmi? Heç vaxt! Ona görə ki, Hüseyin ibni Əli əleyhissəlamın əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər yolunda, yə'ni islamın əbədi həyatının zəmanətçisi olan ən mühüm üsul yolunda şəhid oldu. Yə'ni, əgər bu qanun

(əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər) olmasaydı, hər yeri təzyiq, iğtişaş və ayrılıq bürüyəcəkdə. Demək bu məsələ böyük bir əhəmiyyətə malik olduğu üçün imam Hüseyin (ə) bu yolda şəhid oldu.

Qur'ani-məcidi aşkar şəkildə keçmiş cəmiyyətlərin dağılıb məhv olma səbəbini, onların arasında əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər kimi islahedici bir qanunun olmamasında görmüşdür.

ƏMR BE MƏ'RUF VƏ NƏHY ƏZ MÜNKƏRİN ŞƏRTLƏRİ

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərə başlamazdan əvvəl, onun necəliyini və şərtlərini öyrənməliyik.

1. Mə'ruf və münkər nə deməkdir?

İslam dinində əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsi ancaq müamilə, ibadət, ailə mühiti və davranışa həsr olunmur.

Həmin səbəbə əsasən, burada mə'ruf sözü ümumi mə'nada işlənmişdir. Çirkin və pis işlərin xilafına olan hər hansı bir yaxşı əmələ "mə'ruf" deyirik. Əmr be mə'ruf yaxşılığa dəvət etmək, nəhy əz münkər isə pisləklərdən çəkəndirmək mə'nasındadır. Lakin bu əmrdən məqsəd nədir?

Görəsən əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər təkcə söz mərhələsindədir, yə'ni bu işi təkcə

dil ilə icra etməliyik? əlbəttə belə deyildir. Peyğəmbər, Əmirəl-mö'minin, bütün imamlar və din alimlərinə “Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər yalnız sözlə məhdudlaşır?” deyə müraciət edilsə, onlar “xeyr, bu məsələ təkcə söz və dillə deyil, əməldə də olmalıdır, müsəlman bütün varlığı ilə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməlidir” buyurlarlar.

Əmirəl-mö'minin (ə) Qur'anın, yer üzünün bə'zi dairələrini ölü və meyit adlandırmasının mə'nasını, yə'ni dirilərin içində ölü kimdir?” deyə soruşanların cavabında buyurdu:

“Camaat müxtəlif siniflərə bölünürlər: Bə'ziləri pis işlərlə rastlaşdıqda ürəkdən mütəəssir olub dilə gələr, tənqid edər və yol göstərirlər.

Onlar bu mərhələ ilə qane olmayaraq hər yolla olursa-olsun, istər mehribanlıqla, istərsə də kobudluqla və döyməklə əməli şəkildə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər edirlər. Bunlar həqiqətən diridirlər. Bə'ziləri isə işləri müşahidə edən kimi haray-həşir qoparıp, öyüd-nəsihət verir və özlərinə də Allah tərəfindən bağışlanmaq istəyirlər.

Lakin bu adamlar əməl mərhələsinə gəldikdə geri çəkilirlər.

Belə adamlarda həyat və yaşayış üçün zəruri olan üç xüsusiyyətdən ikisi vardır.

Üçüncü sinifə mənsub olan insanlar da pis işləri görərkən ürəkləri yanar və lakin onlar yalnız narahat olurlar. Məsələn, Novruz bayramı Məhərrəm ayına təsadüf edərkən, xalqın imam Hüseyin (ə)-in hörmətini saxlamadığını görəndə narahat olub öz-özlərinə deyirlər:

“Əyləncə vaxtı çoxdur, bu günlər İmam (ə)-in əzadarlığının son günləridir. Biz imam Hüseyin (ə) məktəbindən faydalanmışıq, faydalanacağıq da, bu ölkə imam Hüseyin (ə)-in ölkəsidir. Bizim xalq Əhli-beyt ardıcılıdır, Hüseyin ibni Əli bu ölkənin şüarıdır. Matəm günləri qeyri-şər'i əyləncə yerlərinə getmək Hüseyin ibni Əli (ə)-a qarşı hörmətsizlikdir,” deyirlər. Amma yoldaşlarına: “Qardaş, İmam (ə)-in hörmətini saxla, biz indiyə kimi İmam (ə)-in hörmətini saxlamışıq və Hüseyin (ə) da bizi qoruyub saxlamışdır və...” deməyə hazır olmazlar.

İqbal Lahuri demişkən: “Müsəlmanlar heç vaxt islamı saxlamamışlar, əksinə olaraq həmişə islam müsəlmanları saxlamışdır.”

ölkəni böyük bir təhlükə bürüyən zaman müsəlmanlar əli ibni əbi Talib və Nəhcül-bəlağənin sorağına gələr və Hüseyin ibni Əli

(ə)-ı yada salarlar. Qur'an bizim barəmizdə buyurur:

“Müşriklər gəmiyə mindikləri zaman (dəryada batacaqlarından qorxub) dində iklas sahibi olan mö'minlər kimi yalnız Allaha dua edərlər. Allah onları sağ-salamat quruya çıxaran kimi, yenə də ona şərik qoşarlar.”

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin birinci mərhələsi uşaqlarınıza yaxşı adlar seçməyinizdir. Qeyri-islami adların cəmiyyətdə yayılmasının qarşısını alın, çünki bu işin özü də bir növ nəhy əz münkərdir. Uşaqlarınızın, məktəbələrinizin, xəstəxanalarınızın və şirkətlərinizin adını islami etməyə çalışın. Ərəb dili bir tayfa dili deyil, əslində ümumislam dilidir. Qur'an olmasaydı dünyada belə bir dil tapılmazdı. Ərəb dilinə qarşı mübarizə aparanlar, Qur'anı aradan aparmaq istəyirlər. Yaşamaq istəyən hər hansı bir millət öz dilini qorumalıdır. Dili ölmüş bir cəmiyyətin, sanki özü də ölmüşdür. Demək lazımdır ki, ərəb dili ilə mübarizə edənlər, islamla mübarizə edirlər. Allaha and olsun ki, biz ərəb dili qarşısında ağır məs'uliyət daşıyıyıq, biz bu islam dilini qoruyub saxlamalıyıq. İslam düşmənləri sizin və uşaqlarınızın bu dili

öyrənməsinə maneə törədir. Bu dili mükəmməl surətdə öyrənin, onu öyrənməklə nəinki zərər görməyəcəksiniz, əksinə olaraq xeyri-mənfəət də tapacaqsınız.

Ərəb dili dünyanın diri dillərindən biridir. İngilis dili yüksək təbliğ olunaraq ailələrə nüfuz etmişdir. Bunun səbəbi nədir?

Ürəkləri bizim halımıza yanırırmı? Yoxsa öz adət-ən'ənə və düşüncələrini bizə qəbul etdirmək istəyirlər? Onlar bu işlərlə bizim ruhumuzu əzmək istəyirlər!!!

Biz müsəlmanlar nə qədər qafil olmuşuq, yenə də qəflət yuxusundaıyq. Sanki bütün dünya müsəlmanları əslər boyunca qəflət yuxusuna getmişlər və ayılmaq istəmirlər.

Nə qədər təəssüflü və cansıxıcı bir haldır ki, müxtəlif ölkələrdən olan iki müsəlman Məkkə və Mədinədə görüşərkən bir-birlərinin dilini başa düşmədikləri üçün ingiliscə danışmaq məcburiyyətində qalırlar. Bu düşmənin üç-dörd yüzillik hiyləsidir!!! Görəsən artıq ayılaraq bu fitnəkarlıqlara qarşı mübarizə aparmaq zamanı gəlib çatmamışdırmı? əlbəttə son zamanlarda müsəlmanlar arasında gözə çarpan dirçəliş və intibah çox sevindirici haldır.

("Ey müsəlmanlar!) Siz insanlar üçün zahirə çıxarılmış ən yaxşı ümmətsiniz.

(Onlara) yaxşı işləri görməyi əmr edir, pis əməlləri qadağan edir və Allaha inanırsınız.

Bu böyük vəzifənin iki əsas şərti və iki önəmli təməli vardır. Onların biri aqahlıq və bəsirətdir, çünki biz mə'rufun nə olduğunu bilməliyik. İnsan əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etmək üçün sosiologiya və psixologiya kimi elmlərə yiyələnməli və eləcə də lazımı məharətə malik olmalıdır...

Hər bir müsəlman münkər və mə'rufu bir-birindən ayırd etməli, onun nə olduğunu bilməli və münkərin haradan vücuda gəldiyini başa düşməlidir.

Buna görə də din rəhbərlərinin fikrincə, cahil və nadan adamların əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməkləri əsla yaxşı deyildir?

Görəsən bunun səbəbi nədir?

Cahil əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər edərsə vəziyyəti sahmanlaşdırmaq yerinə, gərginləşdirər. Təəssüflər olsun ki, bu sahədə çoxlu səhlənkarlıqlara yol verilmişdir. Hər halda bu vəzifə bizim boynumuzdan götürülmür. Biz "cahil olduğumuza görə bu sahədə heç bir mə'suliyət daşmırıq" deyər, iddia edə bilmərik. Qur'an bu barədə belə buyurmuşdur:

“Lakin Allah olacaq işi (mö`minlərin qələbəsini, kafirlərin məğlubiyyətini) yerinə yetirmək üçün belə etdi ki, həlak olan aşkar bir mö`cüzə ilə (dəlillə) həlak olsun, sağ qalan da aşkar bir mö`cüzə ilə sağ qalsın.”

Mə`sum imamlardan bə`zi adamların cahilliyi barədə sual olunduqda, onlar: “Qiyamət günü əməlsiz bir alimi gətirib, nə üçün öz dediklərinə əməl etmədin?”-deyə, soruşarlar, onun heç bir cavabı olmaz. “O, artıq öz çirkin əməllərinin cəzasını çəkməlidir” buyururlar.

Başqa birisini də gətirib, ona: “Nə üçün əməl etmədin?”-deyə sual verərlər.

O “mən bilmirdim, başa düşmürdüm,”-deyər.

Ona deyərlər: “Bilmirdim, başa düşmürdüm də cavabdır? Nə üçün gedib öyrənmirdin? Allah-təala bu ağıl və düşüncəni nə üçün yaratmışdır? Ona görə yaratmışdır ki, hər bir şeyi diqqətlə öyrənib başa düşəsən.”

Əmirəl-mö`minin Əli (ə) buyurmuşdur:

Bizim xalq cahil bir xalq oldu, gərək onlara bəla göndəriləydi, bəla göndərilməzdən əvvəl onlar onun nə olduğunu bilmir və öngörənlik etmirlər. Görəsən onlar nə üçün belədirlər?

Onlar tək cə öz vəziyyətlərini deyil, hətta bir sosioloq kimi öz yaşadıqları əsrdən neçə il qabaq baş vermiş hadisələri də başa düşməlidirlər.

“Biz artıq İbrahimə də doğru yolu nəsib etmişdik. Biz onun buna layiq olduğunu bilirdik.”

İmam Hüseyin (ə)-in hərəkətinin qiymətini artıran səbəblərin biri də onun ziyalı, bəsirətli və zəkali olmağı idi. O gün imam Hüseyin (ə) pərdə arxasında gördüklərini başqaları güzgüdə də belə görə bilmirdilər.

Biz indi oturub o günlərin vəziyyətini araşdırırıq, amma o zamanın camaatı imam Hüseyin (ə)-ı düşünə bilmirdilər, ancaq Hüseyin ibni Əli (ə) hər bir şeyi başa düşürdü. O zamanın ümumi əlaqələr vasitələri bu günkü kimi inkişaf etməmişdi. Şamda baş vermiş bir hadisənin xəbəri uzun müddətdən sonra Mədinə və ya Kufə camaatına çatırdı. Bə'zən də əhali baş verən hadisələrdən ümumi şəkildə heç bir mə'lumat əldə edə bilmirdilər. Məsələn, Mədinə hadisəsini buna misal gətirmək olar. İmam bey'ətdən imtina edərək qiyama qalxdı, Mədinədən Məkkəyə gəldi və bir sıra hadisələrdən sonra şəhid oldu. Bu mühüm hadisədən sonra əhali gözlərini ovuşduraraq

dedilər: “Qəribədir, Hüseyin əleyhissəlam da şəhid oldu? Görəsən o, niyə şəhid oldu? Xilafət mərkəzi olan Şama gedib məsələnin nə olduğunu yaxından öyrənməliyik.”

Sonradan neçə nəfərlik bir hey'ət Şama gedib xəlifə ilə görüşdü, məsələni bütün təfərrüatı ilə öyrəniş qayıtdı. Bu hey'ət üzvlərindən məsələnin nə olduğunu soruşduqda dedilər: “Soruşmayın! Biz Şamda olarkən göydən daş yağış həlak olacağımızdan qorxurduq!! Biz elə şəxsin yanından gəlirik ki, aşkarda çaxır içir və itbazlıq edir. O, fisq-fücur əhli və meymunbazdır, hətta öz məhrəmlərilə zina edir.

İmam Hüseyin (ə) “belə getsə, islamla xudafizləşməli olacağıq” deyib ayağa qalxdıqdan və bu yolda şəhid olduqdan sonra onlar yuxudan ayılıb Şama gedirlər. Oradan qayıtdıqdan sonra “Hüseyin (ə)-in sözü haqq imiş, o, uzaqgörənlik edibmiş”-deyə e'tiraf etdilər.

İmam Hüseyin (ə) bu mövzuların hamısını əvvəldən bilirdi və elə buna görə də buyurdu: “Bunlar məni öldürəcəklər. Amma bu gün sizə deyirəm, mənim şəhadətimdən sonra onların hökuməti davam etməyəcəkdir.”

Ali-əbu Süfyan hökmranlığı artıq devrildi və bu iş çox tez həyata keçirildi. Ali-Üməyyə də hakimiyyətdə davam edə bilmədi, Bəni-Abbas ortaya çıxıb xilafəti onların əlindən aldı və 500-il hökumət etdi.

Kərbəla hadisəsindən sonra artıq Bəni-Üməyyə hökumətinin təməlləri sarsılmışdı.

O hökumətin öz içindən özünə düşmən tapılmışdı. Osman ibni Ziyad öz rəhmsiz və daşürəkli qardaşı İbni Ziyadın yanına gəlib dedi:

“Təki Ziyadın bütün övladları yoxsul və bədbəxt olaydılar, amma bizim sülalənin vasitəsilə belə cinayət törənməyəydi.”

Yezidin fahişə və əxlaqsız anası Mərcanə, oğlunun belə bir cinayət törətdiyini eşitdikdə dedi:

“Oğlum! Sən bu işi gördüyün üçün artıq behişt ətrini hiss edə bilməyəcək və ondan heç bir xeyir görə bilməyəcəksən.

Qaniçən və cinayətkar Mərvani-Həkəmin qardaşı Yəhya ibni Həkəm, Yezidin məclisində bir müxalif kimi ayağa qalxıb fəryad edərək: “Sübhanəllah!” Süməyyə (Ziyadın anası) övladı möhtərəm olmalıdır, amma sən Peyğəmbər balalarını belə bir vəziyyətdə məclisə gətirmisən.”

Yezidin həyat yoldaşı Hindin əhvalatı bu e'tirazların aydın nümunələrindəndir, o da bir müxalif kimi Yezidi tənqid atəşinə tutdu. Yezid çarəsiz qalıb imamın şəhadətindəki rolunu inkar edərək dedi: "Mən belə bir işə razılıq verməmişdim, Abdullah ibni Ziyad özbaşınalıq edib bu cinayəti törətmişdir."

İmam Hüseyin əleyhissəlamın şəhadətindən Yezid çox bədbəxtlik və zəlalətlə hökmranlıq edib cəhənnəmə vasil oldu. Ondan sonra onun özünə vəliəhd tə'yin etdiyi oğlu Müaviyə ibni Yezid xəlifə oldu. O, bir neçə gün sonra mənbərə çıxıb dedi:

"Ay camaat! Mənim babam Müaviyə Əli (ə)-a və atam Yezid isə Hüseyin ibni Əli (ə)-a qarşı mübarizə apardı. Bu müharibələrdə mənim atamla babam deyil, həzrət Əli (ə)-la imam Hüseyin (ə) haqq idilər. Mən atama qarşı nifrət bəsləyirəm, özümü isə xilafətə layiq görmürəm.

Çünki atam-babam etdikləri günahları bir daha təkrar etmək istəmirəm. Elə buna görə də xilafətdən imtina etməyi məsləhət görürəm."

Bu e'tirazların hamısı, imam Hüseyin əleyhissəlamın qiyamı nəticəsində idi.

ƏMR BE MƏ'RUF VƏ NƏHY ƏZ MÜNKƏRİN DƏRƏCƏLƏRİ

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər bir neçə hissə və dərəcəyə bölünür:

1-Pislikdən çəkindirən və yaxşılığa də'vət edən şəxs, ürəkdən və bütün varlığı ilə günahlara nifrət bəsləməlidir. Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin ən birinci məsələsi hicr və e'razdır (günahdan çəkinmək və üz döndərmək). Siz birisinin pis və yaramaz işlərlə məşğul olduğunu gördükdə, onun özü ilə deyil, işləri ilə mübarizə etməlisiniz. Məsələn, ailəvi get-gəliniz olan və hədiyyə verib-aldığınız səmimi dostunuz aşkar bir günah etdiyini görən zaman, ona qabaqkı səmimiyyətlə yox, əksinə olaraq çox e'tinasız və soyuqqanlıqla yanaşsanız, bu özü bir növ tənbeh olar.

Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, insan əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər haqqında məntiqlə addım atmalıdır, daha doğrusu onun əməli məntiqə uyğun olmalıdır. Əlbəttə, bu əks-əməl o vaxt tə'sir göstərə bilər ki, əlaqənizi kəsdiyiniz şəxs ruhi əzab-əziyyət çəkib öz işindən peşiman olsun. Əgər sizin təcrübəsiz gənc övladınız və ya dostunuz çirkin bir əmələ qurşansa, sizin əlaqənizin kəsilməsi onları günaha

daha da rəğbətləndirər. Yə'ni onlar tam sərbəstliklə öz günahlarını davam etdirərlər. Məsələn, get-gəl etdiyiniz bir ailənin fəsad və günaha qurşandığını gördükdə, öz abırınızdan qorxub əlaqənizi kəsirsiniz, çünki insan özündən asılı olmayaraq başqalarının tə'sirinə mə'ruz qalır. Bə'zən, günaha qurşanmış bir dostumuzla əlaqəmizi davam etdirmək onu günaha rəğbətləndirər və ondan uzaqlaşmağımız isə onu tənbeh edər, belə bir vəziyyətdə əlaqəmizi kəsməyimiz mütləq vacibdir.

İkinci mərhələ:

Alimlərin nəzərinə, dillə öyüd-nəsihət verərək xalqı yaxşı işlərə doğru istiqamətləndirmək nəhy əz münkərin ikinci mərhələsidir. Bir çox insanlar vardır ki, cahillikləri üzündən düşmənin təbliğatına uyub haqq yolundan azmışlar. Bu kimi şəxslər, fəsadın eyb və zərərlərini onlar üçün açıqlayıb izah edə bilən mehriban bir müəllim, tərbiyəçi və yolgöstəriciyə möhtacdırlar. Bununla belə əgər biz günahkar bir şəxsi moizə və məntiqlə doğru yola yönəldə bilsək, onunla əlaqə saxlamağımız vacibdir.

Üçüncü mərhələ:

Bu mərhələ əməl mərhələsidir. Bə'zən günahkar şəxs elə bir mərhələdə olur ki, nə üz döndərib uzaqlaşmaq tə'sir göstərir, nə də öyüd-nəsihət və məntiq. Belə bir vəziyyətdə, əmələnin günahkar şəxsin qarşısını almalıyıq. Görəsən əməldən məqsəd nədir?

Bə'zi vaxtlar tənbeh etməyimizin lazım olduğuna baxmayaraq, əməldən məqsəd hədələmək, döymək və yaralamaq deyildir.

İslam həddi-hüdüdü dinidir, islam nəzərincə bə'zi vaxtlar günahkar şəxsə ancaq tənbeh tə'sir göstərə bilər. Əlbəttə insan belə zənn etməməlidir ki, bütün yerdə düşmənçilik və kobudluq lazımdır.

Həzrət Əli (ə) Peyğəmbərin davranışı barədə buyurur:

“O, müalicə edən bir həkim idi. Həkim, dava-dərmanla və lazım olduqda isə cərrahlıq və dağ basmaqla yaraları sağaldar.”

Şair demişkən:

*Əzəldən yoğrulmuş sevinclə kədər,
Lazım gəlsə cərrah, əməl də edər.*

Əmr be mə'rufun mərhələləri də nəhy əz münkərin mərhələləri kimidir.

Əmr be mə'ruf ya moizə və öyüd-nəsihət verməklə və yaxud da əməllə icra olunmalıdır.

Əməl mərhələsində tək-cə sözlə kifayətlənmək olmaz. Bizim ictimaiyyətin böyük eyiblərindən biri də, sözə həddən artıq əhəmiyyət verməməyimizdir. Söz öz yerində yüksək əhəmiyyətə malikdir, həqiqəti danışır, yazır və izah etməyincə heç bir iş görmək olmaz. Bə'ziləri isə hər bir şeyi ancaq sözlə həyata keçirmək istəyirlər. Bizcə bu səhvdir. Söz lazımı şərt olsa da kifayətedici deyil, əməl də gərəkdir.

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər iki hissəyə bölünmüşdür: Müstəqim və qeyri-müstəqim. Bə'zi vaxtlar siz əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etmək üçün müstəqim surətdə müdaxilə edirsiniz, daha doğrusu ayağa qalxıb “filan işi yerinə yetirməyinizi xahiş edirəm” deyirsiniz. Amma bə'zən də qeyri-müstəqim yolla onu başa salırsınız. Məsələn, bir şəxsin filan əməlini tərifləməklə ona bu işin yaxşı olduğunu bildirmək istəyirsiniz. Bu üslubun tə'sir dairəsi olduqca genişdir.

Bu məsələni aydınlaşdırmaq üçün bir rəvayət nəql edirik:

İmam Həsən və imam Hüseyin əleyhiməssəlam uşaq ikən qoca bir kişinin səhv dəstəmaz aldığını görürlər.

İslam adət-ən'ənəsi və psixologiyasından agah olan bu iki imam, ona dəstəmazının düz olmadığını bildirmək istəyirlər. Digər dərəfdən qocanın könlünə toxunmaq istəmirdilər. Çünki o kişi acıqlanıb “xeyr! Mənim dəstəmazım düzdür”-deyə bilərdi.

Onlar qabağa gedib dedilər: “Biz hər ikimiz sənin hüsurunda dəstəmaz alırıq. Sən diqqətlə bax və kimin dəstəmazının yaxşı olduğunu de!” Qoca kişi: “Yaxşı, dəstəmaz alın, mən sizin aranızda münsiflik edəyəm.”

İmam Həsən (ə) və imam Hüseyin (ə) hər ikisi düzgün və kamil bir dəstəmaz aldıqdan sonra o, öz dəstəmazının batil olduğunu başa düşdü.

Qoca dönüb bu iki imama dedi: “Sizin hər ikinizin dəstəmazı düzdür, mənim öz dəstəmazım batil imiş.”

Əgər onlar qəzəblə: “Qoca kişisən, heç utanıb xəcalət çəkmirsən! Hələ dəstəmaz almağı bacarmırsan?”-desəydilər, onda o kişidə namaza qarşı daimi bir nifrət hissi oyana bilərdi.

Xətiblərin biri deyir:

Məşhəddə dinsiz bir şəxs var idi. Mən onunla get-gəl edib çox danışdıqdan sonra, yumşalıb həqiqi bir mö'min oldu, tamamilə dəyişdi, yüksək və həssas vəzifə daşdığına baxmayaraq həmişə namazını camaatla qılmağa başladı. Günorta və şam namazını Gövhərşad məscidində, mərhum Nəhavəndinin arxasında qılırdı. Münasib bir fürsət əldə etdikdə camaat namazında iştirak edərkən paltarlarını soyunub çiyinə bir əba salardı... Bir müddətdən sonra onu daha görmədik, səfərə getdiyini təsəvvür etdik. Bir xeyli soraqladıqdan sonra dostlar “o, buradadır, özü gəlmir”-dedilər.

Nəhayət mə'lum oldu ki, o həm camaat namazını, həm də bizi tərk etmişdir. Bu mö'min kişinin birdəfəlik dindən üz döndərməsinin səbəbini öyrənmək məqsədi ilə tədqiqat aparmağa başladıq.

Bu macərə ilə maraqlanaraq nəhayət öyrəndik ki, həmin şəxs camaat namazında iştirak edib dördüncü, beşinci sıralarda dayanmış. Bir gün pişnamazın arxasında və birinci sırada dayanmış mürtəce şəxslərdən biri namaz vaxtı ön sıradan durub sıraları keçərək beşinci sıraya gəlib çatır və bu kişi ilə üzbəüz oturub deyir:

Sizə bir sual vermək istəyirəm, siz müsəlmansınız yoxsa...?

Bu kişi:

Bu sual nədir ki, məndən soruşursunuz?

Mürtəcə kişi:

Xahiş edirəm, buyurasınız ki, siz müsəlmansınız ya yox?

O, dedi:

Sən nə demək istəyirsən, əlbəttə ki, mən müsəlmanam, əgər müsəlman olmasaydım buraya gəlməzdim.

Mürtəcə və özünü müqəddəsliyə vuran kişi:

Əgər müsəlmansansa, bəs niyə üzünü qırxıb bu kökə salmısan?-deyə soruşdu.

Söz buraya yetişdikdə o kişi:

Bu məscid, bu camaat namazı, bu din və məzhəb özünüzün olsun, mən getdim-deyə ayağa qalxıb yola düzəlir.

Bu da üzdənirəq nəhy əz münkərin başqa nümunəsidir. Xalqı dindən qaçırtmaq və din düşmənlərinin sayını artırmaq üçün bundan da tə'sirli bir səbəb tapmaq olarmı?

Bir gün xarici bir jurnalda dindar bir qızın hekayəsini oxuyurdum:

Şahzadələrin biri ona vurulmuşdu. O, çox şəhvətpərəst olduğuna görə, qızı tora salmaq

istəyirdi. Bu dindar, ismətli və nəcabətli qız heç cürə ona təslim olmurdu.

Nəhayət şahzadə mə'yus olub qızdan əl çəkdi. Neçə gündən sonra bir nəfər qızın tərəfindən ona xəbər gətirib dedi:

“O qız bir müddət səninlə xoş güzəran keçirməyə hazırdır və...”

Şahzadə təəccüblənib bu barədə tədqiqat aparmaq qərarına gəlir, görəsən nə üçün belə bir nəcabətli və iffətli qız birdən-birə əyyaşlıq və xoşgüzəranlığa meyl salmışdır?!

Bir qədər maraqlandıqdan sonra məsələnin səbəbini öyrənir. O macərə bundan ibarət idi ki, bir keşiş bu qızın yüksək dini əhval-ruhiyyəyə malik olduğunu duyub, onun əqidəsini daha da artırmaq qərarına gəlir. Bir gün o, qızın yanına gedir və ona müraciətlə:

Sənə bir hədiyyə gətirmişəm,-deyir.

Onlar üzbəüz oturarkən ruhani keşiş töhfəni qızın qarşısında yerə qoyur və örtüyü onun üstündən çəkir. Qız qarşısında bir ölünün kəlləsini gördükdə diksinərək “bu nədir?”-deyə soruşur.

Keşiş: “Onu qəbristanlıqdan gətirmişəm, sən onun barəsində dərindən fikirləşsən, dünyanın nə qədər vəfasız olduğunu duyacaqsan...”

Keşiş bu işi ilə qızın ürəyində dinə qarşı elə bir nifrət yaratdı ki, o:

“Dünyanın sonu belə olacaqsa, bəs nə üçün bu beşgünlük yaşayışı özümə haram edim?”- deyə, əyyaşlıq və pozğunluğa qurşanır.

Bu da yanlışı öyüd-nəsihətin başqa bir nümunəsi. Biz artıq bu kimi tövsiyə və nəsihətlərin təsirinin mənfi olduğuna inanmalıyıq.

Bu mövzu ilə əlaqədar mənim özümün bir xatirəm vardır:

Qumda olarkən yenicə işə başlamış məşhur bir şirkətin maşını ilə səfərə çıxdım..

Vəramin şəhərində sürücünün ürəyində mənə qarşı ikrah hissi oyandığını duydum, əlbəttə biz əvvəldən bir-birimizi tanımırdıq. Az sonra ondan:

Maşını harada saxlayacaqsınız?-deyə soruşdum?

Bilmək istəyirdim ki, maşın yol üstündəki yeməxanalarda saxlayarkən namaz qılmağa vaxt olacaq ya yox. O, cavabımı elə bir tərzdə qaytardı ki, Məşhədə kimi bir kəlmə də olsun belə, danışmağa cəsarətim çatmadı. Öz-özümə dedim, bu şəxs müsəlman deyil, yəhudidir. Simnan şəhərində maşın dayandı. Mən dəstəmaz alarkən gördüm ki, sürücü ayaqlarını yuyur, mən onun dəstəmaz alıb

namaz qıldığını gördüm. Mən onun müsəlman olduğunu və namaz qıldığını yəqin etdim. Onun bizimlə rəftarı qabaqkı kimi idi. Məndən bir oturacaq arxada iki nəfər Türbətli tələbə əyləşmişdi. Sürücü onlara məhəbbət göstərirdi. Yuxulamasın deyə tələbələrin birini çağırıb öz yanında oturtdu. Nəhayət bu müəmma mənim üçün həll oldu. O sürücü bütün bədbəxtliyinin səbəbini mollalarda görürdü. Bu kimi təsəvvürlər bir yalnış və yersiz əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin nəticəsində yarana bilər.

Bu işlər, xalqı dindən uzaqlaşdıraraq, onları bədbəxt etmək, dinə və ruhaniyyətə qarşı düşmən yaratmaqdır. öz-özümə dedim, Allah atasına rəhmət eləsin, mollalarla düşmən olsa da, islamla düşmən deyil, namaz qılır, oruc tutur, imam Rza (ə)-in ziyarətinə gedir və s...

ƏMR BE MƏ'RUF VƏ NƏHY ƏZ MÜNKƏRİN NÖVLƏRİ

Dediyimiz kimi, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər iki hissəyə bölünür: Nəzəri və əməli. Bunların hər birisi özü-özlüyündə müstəqim və qeyri-müstəqim hissəyə ayrılır.

Siz qeyri-müstəqim yolla əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etmək istəsəniz, ilk

mərhlədə saleh, təqvalı, pəhrizkar və öz elminizə əməl edən müsəlman olmalısınız. Əməlin tə'sir dairəsi başqa amillərdən olduqca genişdir. Söz əməl qədər tə'sir göstərə bilməz. Xalqın filosoflara deyil, Peyğəmbər və övliyalara itaət etməsi bizim iddiamızı aydın şəkildə sübut edir.

Çünki filosoflar cəmiyyətdə ancaq bir məktəb və ideologiya aşılırlar. Otağın bir guşəsində oturaraq kitab yazıb cəmiyyətə təhvil verirlər. Amma peyğəmbərlər və övliyalar ideologiyaya əhəmiyyət verməklə yanaşı, tam qətiyyətlə öz dediklərinə əməl edirlər. Daha doğrusu, insan əvvəl əməl edib sonra danışarsa, sözünün tə'siri neçə dəfə artar.

Əli ibni Əbi Talib əleyhissəlam buyurur:

Mən heç vaxt sizi özüm əməl etmədiyim bir şeyə də'vət etməmişəm və habelə kimsəni özüm tərک etmədiyim bir əməldən çəkəndirməmişəm. özüm tərک edən kimi sizi də çəkəndirərəm.

Xalqı dilinizlə deyil, əməlinizlə dinə də'vət edin. İnsan əməl edərsə, cəmiyyətdə olduqca artıq tə'sir bağışlaya bilər.

Müasir və məşhur filosof Janpalın bu mövzu ilə əlaqədar yeni bir sözü vardır. Bu

sözün yeniliyi olmasa da, yeni bir ifadə ilə bəyan edilmişdir, o, deyir:

“Mən cəmiyyəti özüm gördüyüm işə də'vət edərdəm,” O, düz deyir, siz öz əməlinizdə cəmiyyəti pisləyə, yaxud yaxşılığa də'vət edərsiniz. Şübhəsiz ki, sizin əməliniz öz ictimaiyyətinizdə bir növ sədaqət yaradacaqdır, bu inkar edilməz bir həqiqətdir. Əslində biz cəmiyyəti öz gördüyümüz işə də'vət edirik. İnsan, xalqı özü çəkinmədiyi bir əməldən uzaqlaşdırmaq istəsə, onun fəaliyyəti nəticəsiz qalar. Mən sizə desəm, siz mənim əməlimə deyil, sözümə baxın! Bu iş mümkün olası deyil. Birinci dərəcədə əməl və sonra isə söz öz tə'sirini göstərir.

Hər bir islahatçı şəxs birinci dərəcədə özü saleh olmalıdır. özü sıradan əskərlərlə bərabər irəliləyən sərkərdə ilə, arxada dayanıb yalnız əmr edən sərkərdənin fərqi çoxdur. Peyğəmbər və övliya həmişə: “Biz getdik siz də ardımızca gəlin!”-deyə əmr edərmişlər.

Rəsuli-əkrəm (s) öz buyurduqlarına əməl etməsəydi islam ordusu bu qədər müvəffəqiyyət əldə edə bilməzdi. Xalqa: «Gecə namazı qılın!»-deyə əmr etsə də, özü hamıdan çox ibadət edərdi. İnfəq və fədakarlıqda da belə idi. O, özü birinci fədakar idi. Yə'ni əvvəl özü başlayar, sonra başqalarına əmr edərdi. O, «**Cihadun fi**

səbilillah» deyə əmr etdikdə, özü və qohum-əqrəbası cəbhənin ön sırasında dayanırdılar. Təbiidir ki, Peyğəmbərin bu işi başqalarını da rəğbətləndirirdi. Onlar, Peyğəmbərin öz istəklilərini ölümə yolladığını və özünün hamıdan əvvəl silahlanıb düşmənin üzərinə hücum etdiyini və bu yolda ziyan görüb dişinin sınımasını müşahidə etdikdə, artıq onun həqiqət olduğuna inanırdılar.

Peyğəmbərin (s) Həmzeyi Seyyidüş-şühədə və əli əleyhissəlamdan istəkli adamı var idimi? O, Bədr davasında hamıdan əvvəl bu iki nəfəri meydana göndərdi. Həzrət Əli (ə) Peyğəmbərin əmioğlusunu və kürəkəni idi, o, Peyğəmbərin oğlu kimi idi. Çünki, Əli (ə) Peyğəmbərin evində böyüyüb, boya-başa çatmışdı.

Əvvəlcə istəkli əmisi Həmzə və əmioğlusunu əbiübəydə ibni Harisi müharibə meydanına göndərdi.

Hüseyn ibni Əli əleyhissəlamın əməli çox idi, yoxsa xütbəsi? əməllərinin miqdarı xütbələri ilə müqayisədə qat-qat çox idi. Əməl olan yerdə sözə ehtiyac duyulmur. O, öz xütbəsində fəryad edərək buyurdu:

«Öz qanını bizim yolumuzda axıdıb, şəhadət zirvəsinə yüksəlmək istəyənlər bizimlə gələ bilərlər, başqa məqsədləri olanlar qayıtsınlar. Canından keçməyənlər bizimlə gəlməsinlər. Bizim qafiləmiz candan

keçənlərin qafiləsidir.» Görürsünüz ki, imam Hüseyin (ə)-in ən istəkliləri candan keçənlərin qafiləsində idi. Hüseyin (ə) öz əzilərini Mədinədə qoyub gəlsəydi, kimsə e'tiraz edərdimi? əlbəttə yox! İmam əgər öz əzilərini Kərbəla səhnəsinə gətirməsəydi, onun qiyamı bu qədər mə'nəvi dəyəərə malik ola bilməzdi. Hüseyin əleyhissəlam Allah yolunda öz qanına boyanıb şəhid oldu. O, öz var-yoxunu tamamilə bu yolda fəda etdi. İmam Hüseyin (ə)-in əziləri buraya zorla deyil, əqidə və iman üzrə gəlmişdilər. İmam bu səfərdə zərrəcə olsa ürəyində qorxu hissi olanları gətirməmişdi. Həmin səbəbə əsasən İmam əleyhissəlam onunla gələnləri yol uzununu iki-üç dəfə sınağı və imtahanından çıxmayanları qayıtdı.

İmam Məkkə şəhərindən hərəkət edərkən:

“Canından keçməyə hazır olmayanlar qayıtsınlar”-deyə əmr etdi. Amma bə'ziləri elə təsəvvür edirdilər ki, bəlkə də imam Kufəyə mənfəət dalınca gedir, onlar: “Biz, qafilədən geri qalmamalıyıq” deyərək, yola düşdülər. Çöl ərəblərinin bir hissəsi imam Hüseyin əleyhissəlama qoşuldular. İmam (ə) yol uzununu belə bir xütbə oxudu: **“Ey camaat! Bizim müvəffəq olub yüksək məqam və vəzifələr əldə edəcəyimizə ümid edənlər səhv edirlər.”** Bu xütbədən sonra çoxları qayıtdılar. İmam tez-tez ona qoşulan camaatı sınaırdı, Aşura gecəsi

isə sonuncu sınaq həyata keçirildi. O gecə imamın bütün səhabələri sınaqdan çıxdı.

Nasixüt-təvarixin müəllifi səhv edərək yazır ki, Aşura gecəsi imam Hüseyn əleyhissəlam xütbə oxuyub öz məqsədini bildirdikdə, bir dəstə o Həzrəti tərək edib qaçdılar. Tarix kitablarının heç birisi bu mətləbi təsdiq etmir. Aşura gecəsi imamın səhabələrindən heç birisi o Həzrəti tərək etmədi. O gecəyə kimi imamlar qalanlar bütün imtahanlardan çıxmışdılar.

Əgər Aşura gecəsi imamın səhabələrindən bir nəfər də olsa belə düşmənə qoşulub özünü təhlükədən qurtarsaydı, bu İmamın məktəbinə böyük bir nöqsan hesab edilərdi. Əksinə olaraq o gecə düşmən ordusundan ayrılaraq imama qoşulan da oldu. Əgər Hüseyn ibni Əli əleyhissəlam nə kimi təhlükələrlə qarşılaşacaqlarını bildirməsəydi, ola bilərdi ki, Kərbəla hadisəsindən sonra camaatın yarısı qayıdıb imamın əleyhinə təbliğat aparaydılar. Çünki heç vaxt cəbhədən qaçanlar-“mən qorxub qayıtdım”- deməz.

Əksinə hər kəs öz xeyrinə olan yalancı bir məntiq uydurub özünə bəraət qazandırardı.

Hüseyn ibni Əli əleyhissəlam ordu başçılığına namizəd olan Hürri ibni Yəzid Riyahini özünə doğru cəlb etdi. Qeyd etmək lazımdır ki, Hürri adi bir şəxs deyildi. Hamı

bilir ki, düşmən ordusunda Ömər Sə'ddən sonra ikinci böyük şəxsiyyət Hürri idi. O, zirək və şücaətli bir kişi idi. Hüseyin ibni Əli (ə) onu, özünə birinci qılinc çəkən şəxs olmasına baxmayaraq, əməli əmr və mə'rufəyə cəzb edib tövbə edənlərin cərgəsinə daxil etdi. Bu kişi, öz rəşadət və fədakarlığı ilə məşhur idi. O, min nəfər atlı ilə imamın qarşısını kəsməyə tapşırıq almışdı.

İmam əleyhissəlam onu kövrəltdi, ürəyinə həqiqət işığı saldı. O, ilk növbədə dünyapərəst bir adam idi, amma təbiətində olan paklıq onu imam Hüseyinə doğru yönəltdi.

Amma, digər tərəfdən də o, hər bir insanın vücudunda olan fitrətə görə, öz-özünə "Ölsəm, bir daha arvad-uşağımı görməyəcəyəm, mal-dövlətimi itirəcəyəm, mən öldükdən sonra bəlkə də düşmən var-yoxumu müsadirə edib uşaqlarıma heç nə verməyəcək və..."-deyirdi.

Belə bir vəziyyətdə insan iki yolun ayrıcında çaşıb qalar. Bir nəfər Hürriyə titrədiyini gördükdə, ona müraciətlə: "Nə üçün titrəyirsən"-dedi. O, elə təsəvvür edirdi ki, Hürri qorxusundan titrəyir. Hürri: Sən mənim nə kimi vicdan əzabı çəkdiyimi bilmirsən. Mən özümü Behiştə Cəhənnəm

arasında sərgərdan görürəm, nəqd cəhənnəmi, yoxsa nisyə behiştə seçmək üçün tərəddüddəyəm-dedi.

Hürr dərin iztirab keçirirdi, o, qəti qərara gələ bilməmişdi. Düşmən bilməsin deyə, özünü yavaşca kənara çəkib atını qamçılaraq imam Hüseyin əleyhissələmin xeymələrinə doğru getdi. O, imam Hüseyin əleyhissələmin səhabələri onun həmlə edəcəyini təsəvvür etməsinlər deyə, təslim olmaq və aman istəmək nişanəsilə qalxanını tərsinə tutdu.

Onunla ilk rastlaşan imam Hüseyin əleyhissələm idi. İmam xeymənin qarısında dayanmışdı. Hürr: **“Əssələmu ələykə ya əba əbdullah”** –deyə salam verdi. Sonra İmama müraciətlə: “Mən günahkaram, mən bədbəxtəm, mən sizin yolunuzu bağlayan günahkaram...”-dedi.

O, əlini Allah dərgahına uzadıb dedi: “İlahi! Mən sənin övliyalarını qorxutmuşam, məni bağışla!”

Hürr İmama müraciət edərək: “Mənim günahlarımı qanımdan başqa heç bir şey yuya bilməz. Xahiş edirəm buyurasınız ki, mənim tövbəm qəbul olar yoxsa yox?”

Həzrət buyurdu: “Əlbəttə ki, qəbul olar!”

Hürr sevinərək dedi: “Tövbəm qəbul olduğuna görə Allaha şükr edirəm, indi isə

meydana gedib öz qanımı sizin yolunuzda axıtmaq üçün izn istəyirəm.”

İmam buyurdu: “Ey Hürri! Sən bizim qonağımızsan, atdan enib xeyməyə gəl ki, sənə qulluq edək!” Amma Hürri atdan enmədi, icazə alıb meydana getdi və əbədi səadətə qovuşdu.

Burada görürük ki, əməli əmr be mə’ruf təbliğ və qiyamın dəyərini yüz dəfə artırır.

Əmr be mə’ruf və nəhy əz münkər İmamın qiyamını dəyərləndirdiyi kimi, imam Hüseyin qiyamı da əmr be mə’ruf və nəhy əz münkəri dəyərləndirir. Görəsən bu nə deməkdir? Məgər Hüseyin ibni Əli əleyhissəlam bir islami qanunun dəyərlə, yaxud dəyərsiz olmasında tə’sir göstərə bilərmidi?! Yox, heç də belə deyildir, biz demək istəmirik ki, islamda əmr be mə’ruf və nəhy əz münkər qanunu müəyyən bir dəyəərə malik idi, imam Hüseyin (ə) gəlib bu əslin dəyərini daha da çoxaltdı.

Bu iş imam və peyğəmbərin yox, ancaq Allahın işidir. Bu üsulları insanlar üçün göndərən Allah, onların dərəcə və dəyərini də tə’yin etmişdir. Hətta, peyğəmbər də bu kimi üsulları dəyişdirməyə qadir deyildir.

Dini elmlərdə məqami isbat və məqami sübut adlı iki müxtəlif termin vardır.

İzah: Məsələn, bir şəhərdə neçə nəfər ürək həkimi olsa, onların eyni səviyyəli və yaxud müxtəlif dərəcəli mütəxəssis olmaları mümkündür. Xalq bunları bir-birindən necə ayırd etməlidir? Onları olduğu kimi tanımaq mümkündürmü? Bə'zən camaat bu həkimləri bir-birindən ayırd edə bilərlər və bə'zən də mümkündür ki, birinci dərəcəli həkimi ikinci dərəcəli kimi tanısınlar. Demək burada məqami-İsbatla məqami-sübut bir-birindən fərqlidir.

Biz təsəvvür etdiyimiz «şey»-in mahiyyəti onun həqiqi mahiyyəti ilə fərqlənir. Həqiqət budur ki, imam Hüseyin (ə) əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin dəyərini İslamda yox, İslam dünyasında artırdı. Çünki «**şəy'un fi nəfseh**» məqamında bir şeyin dəyərini çoxaldıb-azaltmaq Hüseyin ibni Əli (ə), Peyğəmbəri-əkrəm (s) və Əli ibni Əbu Talibin ixtiyarında deyil. Allah özü hər bir əsası müəyyən qədər dəyərləndirmişdir. Görəsən İslami cəmiyyət, İslami dəyərləri məqami sübut və məqami «**şey'un fi nəfseh**»də tə'yin olunan kimi tanıyırmı? Xeyr! Çox vaxt bu məsələnin tam əksi olur, yə'ni cəmiyyətdə birinci dərəcədə əhəmiyyətə malik olan üsula əsla diqqət yetirilmir və əvəzində mə'nasız bir şey həddindən artıq dəyərləndirilir. Əli (ə) buyurdu: «**Məncə İslam, xalq arasında tərs üzü geyilmiş bir kürk vəziyyətinə düşəcəkdir.**»

Kürkün tərs üzü geyildi ki kimi, İslamı da əksinə təbliğ edəcəklər. İnsan kürkün tərs

üzünü geysə nəinki qızışmaz, üstəlik gülünc bir görkəmə də düşər.

Müsəlmanların nəzərinə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin dəyəri müxtəlifdir. Bu məsələni müsəlman alimlərinin nəzərinə izah edirik. Bu alimlər əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər qanununun mahiyyəti barəsində elmi mübahisələr aparmış və onun qiymətini müəyyənləşdirmişlər. Lakin qeyri-müstəqim mübahisələrdən də əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin dəyərini anlamaq olar. Rəsuli-əkrəm buyurdu:

“Əgər insan islamda bir-biri ilə zidd olan iki mühüm işlə rastlaşarsa, onların daha əhəmiyyətliyinə əməl edib, başqasını tərک etməlidir.”

Məsələn: əgər siz qəsb olunmuş yerdə birisinin suya düşüb boğulmasını gördükdə nə etməlisiniz? İcazəsiz başqasının torpağına daxil olmaqla suda boğulanı xilas etmək olarmı? Birinci iş haram, ikincisi isə vacibdir. Nə etməli? Qəsb olunan yerə daxil olub boğulan şəxsi xilas etməli və ya öz yerimizdə dayanıb qəsbə yerə ayaq qoymamalı və bir insanın suda qərқ olmasına laqeyd halda baxmalıyıqmı? Burada hər iki mövzuya hörmətlə yanaşmalıyıq: İbni əsir bir hədisin haqqında belə deyir:

Əgər bir məsələ xalqın xeyrinə və bir nəfərin zərərinə olsa, xalqın xeyrini bir nəfərin zərəmindən üstün tutmalıyıq.

İbni əsir in dediyi söz, böyük məsləhətin kiçik məsləhətə üstün gəlməsinin bir nümunəsidir və bu hədisi ancaq bir mövzuya həsr etmək olmaz.

1-özgənin malının hörmətini saxlamalıyıq;

2-Nəfs və canın hörməti həmişə malın hörmətindən üstündür, demək malı cana fəda etməliyik, belə bir vəziyyətdə qəsbə yerə daxil olmağımız nəinki günah sayılmır, üstəlik Allahın əmrini yerinə yetirdiyimizə görə savab da hesab edilir.

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər barəsində yaranan sual budur ki, bu iki vəzifənin hədd-hüdudu hara kimidir? əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etmək istəyənlər şəxs hara kimi irəliləməlidir? Heç bir təhlükə qarşısında olmadığımız halda tənbellik etməyərək ilahi vəzifəni yerinə yetirməliyik. İnsan əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər edərsə malına zərər dəyəcəyini, həyatını itirəcəyini, öz ailəsinin ölüb və ya əsir olacağını yəqin bilsə nə etməlidir? Belə bir vəziyyətdə: "Canımız, malımız, abrimız, heysiyyətimiz təhlükədədir"-deyə bu ilahi vəzifədən boyun qaçıra bilərikmi? İslam,

mö'minin abır və canına son dərəcə əhəmiyyət verir, siz bədəninizi heç bir səbəb olmadan azacıq cızmağa belə haqlı deyilsiniz, qalmışdı ki, canınızı təhlükəyə salasınız. Şübhə yoxdur ki, insan öz canını təhlükəyə salmamalıdır.

Qur'an buyurur:

“Öz əlinizlə özünüzü təhlükəyə atmayın.”

Çoxlu borcunuz olsa, yaxud öz eşqinizdə müvəffəq olmasanız da özünüzü damdan yerə atmağınız düzgün deyildir. Qur'an sui-qəsd barəsində açıq-aşkar buyurur:

“Qəsdən özünü və ya başqasını öldürən şəxsin cəzası cəhənnəmdir, o, həmişəlik cəhənnəmdə qalmalıdır.”

Öz canlarının ixtiyar sahibi olduğunu təsəvvür edənlər yanılırlar. Əlinizdə olan mal təkcə sizin özünüzün deyildir, ilk mərhələdə cəmiyyətin, sonra isə sizindir. Siz ondan istifadə etməkdə azadsınız, amma israfdan çəkinməlisiniz. Siz deyə bilməzsiniz ki, öz malımdır, könlüm istədiyini edərəm, israf edib çölə tökərəm. Könlüm istəsə paltarımı cırrar, meyvəni də xarab edib çölə tökərəm və... xeyr! İslam heç kəsə belə bir haqqı vermir. Mal, can, abır, hamısı möhtərəmdir.

Məgər ictimaiyyətdə özünüzün töhmətlənməyinizə və hörmətdən düşməyinizə səbəb olan bir iş görə bilərsinizmi?

Əlbəttə bizim məqsədimiz bu mövzuların üzərində mübahisə aparmaq deyildir. Söz burasındadır ki, görəsən insan əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər uğrunda öz can, mal və varından keçə bilərmi?

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur:

“Bir-birilə zidd olan iki dəyərlə mövzu ilə rastlaşdıqda naçar olaraq kiçiyi böyüyə fəda etməliyik.”

Bə'zi islam alimlərinin nəzərinə insan özünə bir zərər yetişəcəyindən qorxmayınca əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər edə bilər, amma ciddi bir təhlükə ehtimal verildikdə bu fikirdən daşınmalıdır.

Bə'ziləri isə deyirlər ki, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər bu mövzulardan daha mühümdür. Biz hər şeydən əvvəl əmr və nəhy etdiyimiz məsələlər haqda düşünməli onların əhəmiyyətini öyrənməliyik. Məsələn, küçəni zibilləyən şəxsi bu işdən çəkəndikdə nalayiq sözlər eşidəcəyimizi ehtimal etsək, öz fikrimizdən daşınmalıyıq.

Bə'zən, əmr və nəhy etdiyimiz məsələnin əhəmiyyəti can, mal, abır və heysiyyətdən qat-qat çoxdur. Məsələn, Qur'anın təhlükəyə

düşməsinə müşahidə etdikdə, vaxtı itirmədən əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməliyik. Qur'an aşkar şəkildə buyurur: **«Peyğəmbərlərin məqsədi bəşər ictimaiyyətində ədalət yaratmaqdır.»**

Qur'an yenə də buyurur:

“And olsun ki, biz peyğəmbərlərimizi açıq-aşkar dəlillərlə [mö'cüzələrlə] göndərdik. Biz onlarla birlikdə [Allahın hökmlərini bildirən səmavi] kitab və ədalət tərəzisi [şəriət] nazil etdik ki, insanlar [bir-biri ilə] ədalətlə rəftar etsinlər.”

Rəsuli-əkrəm buyurdu:

“Zülm və sitəm əsasında bərpa olunan ictimaiyyətlərin heç birisi artıq yaşamayacaqdır.”

İslam, müsəlmanların birliyinə olduqca əhəmiyyət verir. Allah-təala Qur'anda buyurur:

“Hamınız bir yerdə Allahın ipindən [dinindən] möhkəm yapışın və bir-birinizdən ayrılmayın.”

Düşmən cürbəcür hiylə və planlarla müsəlmanların arasında təfriqə salmağa çalışır. Belə vəziyyətdə, canım, abırım təhlükədədir, ictimaiyyət bunu bəyənmir deyərək, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərdən boyun qaçırma lıyıqmı?!?!

Yox, heç də belə deyildir, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin həddi-hüdudu yoxdur. İslamın hökmləri təhlükə ilə rastlaşdıqda, bütün varlığımız (can, mal, abır, heysiyyət və s...) bahasına qutaracağını yəqin bilsək də belə, tam rəşadətlə ayağa qalxıb əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməliyik. İmam Hüseyin (ə) sübut edir ki, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkəri yerinə yetirmək üçün öz can, mal, sərvət və əzizlərimizi əsirgəməməli və bu yolda bütün məlamətlərə dözməliyik. Görəsən dünyada Hüseyin ibni Əli (ə) kimi əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinə əhəmiyyət verən bir şəxs tapılandımı?

İmam öz qiyamını başlayarkən kimsə onu təsdiq etmədi.

Çünki, onlar elə təsəvvür edirdilər ki, İmam məqam üçün qiyam edir və bunun nəticəsi yaxşı olmayacaqdır. İmam (ə) onların birinin cavabında buyurdu:

«La yəxfə ələyyəl əmr»

Yə'ni, sən dediyini mən özüm də bilirəm. Hüseyin (ə)-in nəzərinə, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər o qədər əhəmiyyətlidir ki, onun yolunda candan keçmək də olar. Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər imam Hüseyin (ə)-in qiyamını, İmamın qiyamı da əmr be mə'ruf və nəhy əz münkəri dəyərləndirdi.

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin həddi-hüdudu yoxdur. Amma bə'zi xəsarətlərlə rastlaşdıqda əmr və nəhy etməkdən çəkinməliyik. Mümkündür ki, insan bir tərəfdən islama xidmət etmək məqsədilə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etsin, amma eyni halda həmin işin nəticəsində xidmətindən neçə dəfə artıq islama xəsarət yetirsin. Belə olarsa, insan əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etməməlidir.

Bir çox insanlar var ki, nəhy əz münkər etmələri heç nəticə vermir, üstəlik nəhy etdikləri şəxsin könlündə islama qarşı nifrət hissi də yadırlar.

Hüseyn ibni Əli (ə) öz qiyamının səbəblərindən birinin əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər olduğunu bəyan etmişdir.

Müaviyənin zamanında İmamın davranışından onun mühüm bir qiyam üçün hazırlıq gördüyünü seçmək olardı. Bə'zi rəvayətlərə əsasən, İmam, minada Peyğəmbərin səhabələrini bir yerə toplayar, danışar, həqiqəti onlara açıqlayar və ictimaiyyətin vəziyyətini əks etdirərmiş. O Həzrət buyurdu: "Bu vəzifə (əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər) sizin üzərinizə düşmüşdür." Bu macərə "Töhəfül-üqul" adlı kitabda geniş surətdə nəql olunmuşdur.

Hüseyn (ə), Müaviyənin ömrünün son günlərində ona göndərdiyi bir məktubda belə yazırdı: “Ey Müaviyə ibni əbi Süfyan, Allaha and olsun! Mən Allah dərğahında təqsirkar olduğumdan qorxduğuma görə sənə qarşı mübarizə aparmıram.”

İmam bu məktubla Müaviyəyə bildirmək istəyir ki, mənim sakit oturub dinməməyim, mübarizə fikrində olmamağım mə'nasında deyil, əksinə mən mübarizə üçün münasib bir fürsət axtarıram.

İmam Məkkədən çıxdığı gün Məhəmməd ibni Hənəfiyyəyə yazdığı vəsiyyətnamədə öz qiyamının səbəbini belə bəyan etdi:

“Həqiqətən mən, şər yaratmaq, fitnə-fəsad törətmək, zülm və xoşgüzeranlıq üçün deyil, cəddimin ümmətini islah etmək, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər etmək üçün çıxmışam.”

İmam Hüseyn yol uzununu bir neçə dəfə əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsindən söhbət açmış, amma bir dəfə də olsun belə bey'ət, ya də'vət sözünü dilinə gətirməmişdir. Maraqlıdır ki, İmam yol uzununu qorxunc və mə'yusedici xəbərlər eşidərkən, əhval-ruhiyyəsi zəifləməmiş, üstəlik əvvəlkindən daha kəskin xütbələr oxumağa davam etmişdir. İmam

əleyhissəlam Müslümün şəhadət xəbərini eşitdikdə məşhur bir xütbə oxumağa başladı:

«İnnəd-dünya qəd təğəyyərət və tənəkkərət və ədbərə mə`rufəha vəstəmərrət hiza`»

Sonra buyurdu:

«Əla tərəvnə ənnəl həqqə la yu`məlu bihi və ənnəl batilə la yətənahi ənhu liyərgəbəl mo`minu fi liqailahi məhqa»

“Məgər görmürsünüz ki, haqqa əməl olunmur, ilahi qanunlar isə tapdalanır? Bir belə fəsadın yayılmasını və kimsənin [günahkarları gördükləri işlərdən] çəkəndirməməyini görmürsünüz? Belə bir vəziyyətdə mö`minlər, Allaha qovuşmalarını nəzərə alaraq öz canlarından keçməlidirlər.”

Burada görürük ki, imam Hüseyn (ə) bu işi ancaq özünə deyil, eləcə də bütün mö`minlərə borc bilmişdir. İndi isə əmr be mə`ruf və nəhy əz münkər məsələsinin nə qədər əhəmiyyətli olduğunu başa düşürük. İmam yol uzununu bəyan etdiyi başqa bir xütbədə o dövrün vəziyyətini belə açıqlayır:

«İnni la ərəl movtə illa sə`adətən vəl həyatə mə`z-zaliminə illa bərma»

“Ey camaat! Mən belə bir vəziyyətdə ölümü səadət və şəhadətdən başqa bir şey bilmirəm. Mən bu vəziyyətdə ölümü haqq yolunda şəhid olmaq, sitəmkar və zalımlarla yaşamağı alçaqlıq bilirəm. Mən sitəmkarlarla

saziş edən deyiləm.” İmam İraq sərhəddinə yetişərkən Hürr ibni Yəzidi Riyahın ordusu ilə rastlaşdı, o, min atlı ilə İmamı qarşısını kəsmək və o həzrəti Kufəyə aparmaq haqqında göstəriş almışdı. Demək olar ki, təqribən bütün ümidlər üzülmüşdü. İmam bu həssas mövqedə Rəsuli-əkrəmin əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərəə aid hədislərindən bir nümunəsini bəyan etdi:

“Ey camaat, hər kim Allahın qanunlarını dəyişdirən, halalı haram və haramı isə halal edən, beytül-malı öz könlü istədiyi kimi xərcləyən, ilahi hüdudları aşan və müsəlmanların qanını axıdan bir hökuməti görüb sakit otursa, Allah onları zalımların məskəni olan Cəhənnəmə aparar.”

Bu ilahi bir qanundur, həqiqətən, Allah bu işi görəcəkdir. Sonra o Həzrət buyurdu:

“Bu gün hökumət edənlər (Ali-üməyyə) də:belədirlər. Onlar halalları haram və haramları isə halal etdilər, ilahi hədləri aşıb müsəlmanların beytlü-malını öz şəxsi malları kimi xərclədilər. Bu vəziyyəti müşahidə edib heç bir söz demədən sakit oturan şəxs onlardan (zalımlardan) sayılır.”

İmam öz sözünə davam edərək: **“Mən, cəddimin əmrlərini yerinə yetirmək üçün başqalarından daha ləyaqətliyəm.”**

Biz imam Hüseyin əleyhissələmin xüsusiyyətləri ilə tanış olduq. Həqiqətən onun

adı tarix boyu yaşamalıdır. Çünki o, ancaq özünü yox, cəmiyyətini düşünürdü. O, özünü bəşəri müqəddəsliklərə, tövhidə və ədalətə fəda etdi. Elə buna görədir ki, xalq hamılıqla onu sevir. Biz, mənəm-mənəmlikdən uzaq, sədaqətli və insani duyğulara malik olan bir şəxsi ürəkdən sevər və onu özümüzdən bilərik...

İmam İraq sərhəddində Hürri ordusu ilə rastlaşdı. Onlar imam Hüseyin əleyhissəlamı Kufəyə aparıb həbsxanada öz nəzarətləri altında saxlamaq istəyirdilər. İmam (ə) onlara boyun əyməyib bu işdən imtina edərək buyurdu:

“Heç vaxt gəlmərəm.” Nəhayət onlar bir sıra danışıqlardan sonra belə qərara gəldilər ki, İmam nə Kufəyə, nə də Mədinəyə bəlkə Kərbəlaya getsin.

Məhərrəm ayının ikinci günü İmam (ə) öz səhabələri və əhli-əyalı ilə birlikdə Kərbəlaya daxil olub xeymələri qurmağa başladı. Onların qarşısında da düşmən ordusu çadır qurdu. Düşmən daimən get-gəl etməkdə idi. Məhərrəm ayının 6-a qədər düşmənin sayı otuz minə çatdı. Ziyadın oğlu Sə'd öz oğlunu ordu başçılığına tə'yin etmək qərarına gəlmişdi.

Sə'd həzrət Əli (ə)-ın zamanında müxalifətə çəkildiyinə görə şiələrin nəzərində müsbət bir şəxsiyyət olmasa da, Peyğəmbər

dövründəki müharibələrdə iştirak edib özünə şöhrət qazana bilmişdi. Həmin səbəbə əsasən, İbni Ziyad Ömər Sə'di ordu başçılığına tə'yin etməklə, imam Hüseyin (ə)-in əleyhinə apardığı müharibəni islamın ilk dövründəki müharibələr kimi qələmə vermək istəyirdi.

Sə'din oğlu təqribən qanacaqlı bir insan idi və heç vəchlə bu məs'uliyəti qəbul etmək istəmirdi. O, İbni Ziyada çox yalvarıb: "Məni bu işdən azad et!"-dedi.

İbni Ziyad bir hökmə əsasən Rey, Tehran, Qurqan və Gilanatın hökumətini onun öhdəsinə qoymuşdu. İbni Ziyad Ömər Sə'din zəif damarından istifadə edərək dedi: "Mənim hökumətimi özümə qaytar və könlün istədiyini yerə get." Məqam və vəzifəyə uyan İbni Sə'd: "İzn ver, bir müddət fikirləşim," dedi. O, gedib öz qohum-əqrəbaları və dost-tanışları ilə məsləhətləşdi. Onlar hamısı İbni Sə'di bu işdən çəkirdilər. Lakin tamahkarlıq İbni Sə'din gözünü tutmuşdu və onu fikirləşməyə qoymurdu. İbni Sə'd nə birinci işdən keçə bilər, nə də ikinci işlə razılaşa bilirdi. Elə buna görə də sülh bərqərar etməklə əlini imam Hüseyin (ə)-in qanına batırmamağa olduqca cəhd göstərirdi. Təbərinin yazdığına

əsasən, İbni Sə'd üç dəfə imam Hüseyin (ə)-la müzakirə etdi. Bu müzakirələrdə ancaq onlar ikisi iştirak etdiyinə görə, onun mətnindən İbni Sə'din özü və imamlar nəql etdiyindən savayı düzgün bir xəbər əldə yoxdur. İbni Sə'd sülhə zəmin yaratmaq üçün bacardıqca cəhd göstərdi, bə'zən də öz məqsədinə (sülhə) çatmaq üçün özündən yalanlar uydurub söyləyirdi. Ubeydullah ibni Ziyad ibni Sə'din son məktubunu oxuyub fikrə daldı və öz-özünə: "Bəlkə də bu qəziyyəni sülh yolu ilə həll etmək oldu"-dedi. Amma necə deyirlər Ubeydullah ibni Ziyadın başına toplaşan, aşdan isti kasaların birisi (Şimr ibni Zilcovşən) ayağa qalxıb belə dedi: "Ey əmir, o, səhv edir, bu gün artıq Hüseyin (ə) sənə əlində giriftardır. O, bizim əlimizdən xilas olsa, vəziyyət daha da gərginləşər. Çünki burada onun tərəfdarları və atasının şialəri az deyildir. Üstəlik haradan mə'lumdur ki, dünyanın müxtəlif məntəqələrində yaşayan şialər, bir yerə toplaşıb onu himayə etməsinlər, onda sən daha Hüseyin (ə)-in öhdəsindən gələ bilməzsən. Ubeydullah yuxudan hövlənək ayılmışlar kimi:

"Doğru deyirsən"-dedi:

O, qəzəbli bir ifadə ilə Ömər Sə'də işarə edərək: "Az qala bu kişi bizi qafil etmişdi"-dedi və dərhal Ömər Sə'də belə bir məktub yazıb göndərdi: "Bizə ağsaqqallıq edib öyüd-nəsihət yazmağın üçün səni oraya göndərməmişik, sən bir mə'mur olduğuna görə inzibatçı da olmalısən, ancaq mən əmr etdiklərimi yerinə yetirməlisən, istəmirsənsə bu vəzifədən kənara çəkil, biz onu başqasının öhdəsinə qoyarıq." Ubeydullah bu məktubu Ömər Sə'də çatdırmaq üçün Şimr ibni Zilcovşənə verdi. Bundan əlavə Şimrin özünə də məhrəmanə bir kağız yazdı ki: "Əgər Ömər Sə'd Hüseyn (ə)-la müharibə etməkdən çəkinərsə, onun boynunu vurub başını mənə göndər və bu hökmə əsasən ordunun başçılığını öz öhdənə götür.

Tasua günü günortaüstü Şimr ibni Zilcovşən Kərbəlaya çatıb məktubu Ömər Sə'də verdi. Tasua Peyğəmbərin Əhli-beyti üçün çox ağır və qəmli bir gün idi. İmam Sadiq (ə) buyurmuşdur:

«İnnə tasua yovmun hosərə fihil huseyn»

Tasua günü imam Hüseyn (ə) çox çətin bir mühasirəyə düşmüşdü. Ömər Sə'din qoşununa çoxlu kömək yetişirdi, amma Peyğəmbərin Əhli-beytinə heç kim yardım göstərmirdi. Allahın lə'nətinə gəlmiş Şimr

İbni Zilcovşən Tasua günü günortaüstü Kərbəlaya yetişib İbni Ziyadın məktubunu ona təqdim etdi. Əgər Ömər Sə'd Hüseyn (ə)-la vuruşmağa razı olmasaydı, Şimr ibni Zilcovşən ibni Ziyaddan aldığı məhrəmanə hökmə əsasən onun boynunu vurub başını Ubeydullahə göndərəcək və özü ordunun başçılığını öhdəsinə götürəcəkdə. Lakin Şimrin gözlədiyinin əksinə olaraq Ömər Sə'd diqqətlə onu oxuyub dedi: "Mənim bu məktubum İbni Ziyada çox tə'sir göstərə bilərmiş, sən mane olmusan..." Şimr dedi:

İndi bu sözlərin vaxtı deyil, son fikrin nədir, vuruşursan yoxsa istə'fa verirsən?

Vuruşuram-deyə Ömər Sə'd cavab verdi.

Şimr:

İndi mənim vəzifəm nədir?-dedi:

Ömər Sə'd:

Sıravi əskərlərin başçılığını sənə öhdənə qoydum. Ubeydullah ibni Ziyad Ömər Sə'də göndərdiyi məktubda belə yazmışdı: "Bu məktubu alan kimi Hüseyn (ə)-ı bacardığın qədər təzyiqə mə'ruz qoy! O, bu iki yoldan birini qəbul etməlidir:

O, qeydsiz-şərtsiz təslim olmalı və yaxud müharibə edib ölməlidir, daha üçüncü yol yoxdur."

Tasua günü axşamüstü İmam (ə) xeymələrin birisinin girəcəyində oturmuş halda yuxuya getmişdi ki, Ömər Sə'd öz ordusuna müraciət edərək bağırib dedi:

«Ya xəyləllah irkəbi və bil cənnəti ibşiri»

Hoqqabazlıq və riyakarlığa baxın!! Ömər Sə'd öz ordusuna müraciətlə fəryad qoparıb deyir:

“Atlarınıza minin ki, mən sizə Behiştə bəşarət verirəm!!!”

Otuz min nəfərdən ibarət olan ordu imam Hüseyin (ə)-in xeyməsini dövrəyə almışdı. İnsanların, atların və silahlıların səsi birbirinə qarışib səhraya yayılmışdı.

Zeynəb (s.ə) xeymələrin birində ağır vəziyyətdə xəstə halında yatan imam Zeynəl-abidin (ə)-a qulluq göstərməklə məşğul idi. Zeynəb (s.ə) İmamın hüzuruna qayıdıb əlini onun çiyinə qoyaraq: “Qardaş! Buyur gör nə xəbərdir?” İmam (ə) başını qaldırıb düşmən ordusunun fərqi nə varmadan buyurdu:

Mən rö'ya aləmində cəddim Peyğəmbəri gördüm. O, mənə Behiştə bəşarət verərək buyurdu:

Hüseyncan, sən tezliklə Behiştə mənim yanıma gələcəksən.

Əldə olan bə'zi sübutlara əsasən, Aşura gecəsi Zeynəb üçün ən ağır və çətin bir gecə

idi. Kərbəla hadisəsində baş vermiş iki vəqə Zeynəbi-Kübra (s.ə)-ya olduqca ağır tə'sir etdi.

Birinci:

Tasua günü axşamüstü baş verdi (yuxarıda bəyan etdik.)

İkincisi:

Aşura gecəsi. Bu gecə imam Hüseyn (ə) çox işlər gördü, o cümlədən səhabələri ilə birlikdə Aşura günü üçün silah hazırlayırdılar.

Əbuzərin azad etdiyi "Cun" adlı bir kişi silah mütəxəssisi idi. Onun xeyməsi imam Zeynəl-abidin (ə)-ın xeyməsi ilə yanaşı idi. İmam Hüseyn (ə) o kişiyə baş çəkmək üçün onun xeyməsinə gəlmişdi. İmamın tapşırığına görə, o gecə xeymələri bir-birinə yapışdırmışdılar. Zeynəb (s.ə) qardaşoğlusu imam Zeynəl-abidin (ə)-a xidmətlə məşğul idi. Xeymələrin bir-birinə yapışdırılmasının səbəbi vardı... Bu hədisi imam Zeynəl-abidin (ə) rəvayət edir:

Bibim mənim qulluq göstərməklə məşğul idi. Atam Cuna baş çəkmək üçün silahlar saxlanılan xeyməyə gəlmişdi. O, bu şe'ri öz-özünə bir neçə dəfə təkrar etdi. Məzmunu aşağıdakı kimidir:

“Ey dünya! Sən nə qədər alçaqsan! Dostları bizdən ayıran ruzigar belədir. Lakim hökm ruzigar əlində yox, Allahın əlindədir, biz də onun rızasına (razılığına) razıyıq, biz də Allah istədiyini istəyirik.”

İmam Zeynəb-abidin (ə) buyurur:

“Həm mən, həm də bibim atamın sözlərini eşidirdik. Araya mə'nalı bir sükut çökmüşdü.”

Qəhr, boğazımı sıxırdı, amma bibimə görə ağlamağımın qarşısını aldım. Əmməmi də qəhr boğmuşdu, amma o, da mənə görə özünü saxlayıb ağlamadı, demək biz ikimiz də ağlamaq qarşısında müqavimət göstərdik... Nəhayət bibim Zeynəb özünü saxlaya bilməyib nalə və fəryad edərək, hönkür-hönkür ağlayıb dedi:

Ey kaş dünya viran olaydı və Zeynəb belə bir vəziyyəti görməyəydi.

Zeynəb ağlaya-ağlaya qardaşı imam Hüseyin (ə)-ın hüzuruna yetişdi. İmam (ə) Zeynəbin başını dizinin üstünə alıb ona öyüh-nəsihət verərək dedi:

“Bacıcan muğayat ol, şeytan səni sarsıdıb səbrini əlindən almasın. Bu sözlər nədir ki, danışırısan? Nə üçün dünya viran olmalıdır? Şəhadət haqdır və biz onunla fəxr edirik. Cəddim Peyğəmbər, atam əli, anam Zəhra və qardaşım Həsən məndən yaxşı idilər. Onlar

getdilər, mən də gedəcəyəm. Sən məndən sonra bu qafiləyə başçılıq etməlisən.”

Zeynəb (s.ə) ərz etdi:

“Qardaşcan, sənin buyurduqların haqdır, amma onlar hamısı birdəfəlik getməlidirlər. Əzizlərimin biri şəhid olduqda, könlümü o biriləri ilə xoş edirdim, səndən başqa mənim daha kimim var qardaş?! Bu danışıqdan sonra İmam (ə) qardaşı həzrət Abbas ibni Əlini çağıraraq dedi:

Qardaşcan, dərhal bir neçə nəfərlə get gör nə xəbər var? Görəsən bizimlə vuruşmaq istəyirlər? Qürub zamanı döyüş vaxtı deyil, müharibə edənlər adətən sübh tezdən günəş qürub edənədək vuruşurlar, olmaya yenə bir xəbər var?

Əbülfəzl (ə) Züheyr ibni Qeys və Həbib ibni Məzahirlə birlikdə düşmən ordusunun çadırlarına doğru yollanıb onların qarşısında dayandılar. Əbülfəzl-Abbas onlara müraciət edərək buyurdu:

Mən qardaşımdan sizə yenə bir xəbər gətirmişəm, təzə bir xəbər varmı? Ömər Sə'd dedi:

Bəli, əmir bir sərəncam vermişdir, sən qardaşın təslim olmalı və ya müharibəyə hazırlaşmalıdır. Həzrət əbülfəzl buyurdu:

Mən bir söz deyə bilmərəm, qardaşımın hüzuruna qayıdıb ondan cavab alaram.

İmam (ə) buyurdu:

Biz təslim olan deyilik, son damla qanımıza qədər vuruşacağıq. Onlardan müharibəni sabaha qədər yubatmalarını tələb et. Bu ona görə deyil ki, mən bir gecə artıq yaşamağı da özümə qənimət bilirəm, daha yaşayışın mənim üçün heç dəyəri yoxdur. Mən ömrümün son gecəsini raz-niyaz, ibadət və Qur'an oxumaqla məşğul olmaq istəyirəm. Abbas ibni Əli gedib qardaşının sözlərini onlara yetirdi. Onlar əvvəl qəbul etmək istəmirdilər. Lakin, öz aralarında ixtilaf yarandı. Onların birisi dedi:

Siz çox həyasız bəşərsiz, çünki biz kafirlərlə vuruşduqda, onlar bizdən möhlət istədikdə biz qəbul edirik, nə üçün Peyğəmbər övladlarına belə bir möhləti verməməliyik?

Burada Ömər Sə'd ordunun arasında təfriqə yaranmasın deyə, İbni Ziyadın fərmanının xilafına əməl etdi.

O gecə (Aşura gecəsi) imam Hüseyin (ə) üçün çox həyəcanlı və iztirablı bir gecə idi. O gecəni imam Hüseyin (ə)-in me'rac gecəsi adlandırmış və öz səhabələrinə və Əhli-beytinə bu mövzuda bir xütbə oxumuşdu:

Mən sizin kimi bir səhabə və Əhli-beyt görməmişəm. Hamınıza təşəkkür edir və öz minnətdarlığımı bildirirəm. Lakin bilməlisiniz ki, onlar ancaq məni istəyirlər və başqası ilə heç işləri yoxdur. Mənə bey'ət etmiş olsanız da hamınız azadsınız, getmək istəyənlərə heç maniə yoxdur. Sonra səhabələrinə tərəf dönüb buyurdu: “Siz hərəniz mənim Əhli-beytimin birinin əlini tutub özünüzlə apara bilərsiniz.” Amma Hüseyin (ə)-ın səhabələri imtahanndan çıxmışdılar. Bə'zi tarixi qeydlərə əsasən, onlar hamısı bir ağızdan fəryad edərək:

“Bu sözlər nədir?! Biz səni tənha qoyub gedək? Sənin yolunda qurban vermək üçün bir candan artıq bir şeyimiz yoxdur, təki Allah bizə min can bağışlayaydı, hamısını sənə qurban edərdik.”

Bə'zi rəvayətçilər dediyinə görə ilk dəfə bu sözü dilə gətirən şəxs həzrət Abbas idi. Nəhayət hamı öz vəfadarlığını e'lan etdikdən sonra İmam (ə) sözünü təzələyib qeyb aləmindəki həqiqətlərin başqa birini onlar üçün aydınlaşdıraraq buyurdu:

“Yəqin bilin ki, sabah hamımız şəhid olacağıq! Bizlərdən bir nəfər də belə diri qalmayacaqdır.”

Onlar:-“ Bizə şəhadət nəşib etdiyinə görə Allaha şükür edirik”-dedilər.

On üç yaşlı Qasim ibni Həsən əmisindən “sabah hamı şəhid olacaq” müjdəsini eşidən kimi düşüncəyə dalıb öz-özünə dedi: “Bəlkə də bu söz kişilərə aiddir və biz uşaqların halına şamil olmur.” Nigaran və iztirablı bir halda irəli gəlib əmisinə müraciətlə:

“Sabah mən də şəhid olacağam?”-deyə soruşdu.

İmam (ə) buyurdu:

“Qardaşoğlu, sən ölüm haqda necə düşünürsən?” Qasim dərhal: “Məncə, ölüm baldan da şirindir!!! Sabah bu ne'mət və ilahi mərhəmətdən mərhum olacağımdan qorxduğum üçün soruşuram.” İmam Hüseyin (ə) buyurdu: “Bəli, qardaşoğlu! Sabah sən ağır bir dərdə mübtəla olduqdan sonra şəhid olacaqsan...”

İmam Hüseyin (ə) bu ağır dərdin nə olduğunu izah etməsə də, Aşura günü söylədikləri aşkara çıxdı. Qasim 13 yaşlı bir uşaq olduğuna görə onun əyninə uyğun bir zireh tapılmadı... O, uşaq olsa da tam şücaətlə meydana daxil oldu və bir xeyli vuruşduqdan sonra onun başına ağır bir zərbə endirib atdan yerə saldılar. İmam Hüseyin (ə) çox nigaranlıqla xeymənin

kənarında nəyi isə gözləyirmiş kimi atını cilovlayıb hazır dayanmışdı. Həmin dəmdə “ya əmi” fəryadı hər yeri bürüdü: “Əmi can mən də getdim, əmican dadıma yet!”

Tarixçilər yazmışlar ki, Hüseyin (ə) özünü bir anda Qasimə yetirdi. Cənab Qasim yerə düşdükdən sonra düşmən ordusundan təxminən iki yüz nəfər onu dövrələyib başını kəsmək istəyirdilər. Onlar imam Hüseyin (ə)-ı görən kimi aslandan qorxmuş tülkü kimi qaçıb gözdən itdilər. Qasimin başını kəsmək qəsdini ilə atından enmiş şəxs öz atının ayaqları altında qanına boyanıb Cəhənnəmə vasil oldu. Qara toz buludu hər yeri bürümüşdü, göz-gözü görmürdü, dost və düşmən bu macəranın sonunu gözləyirdi. Qara toz buludu yer üzərinə çökdükdən sonra imam Hüseyin (ə) cənab Qasimin başını dizi üstə alıb buyurdu:

“Qardaşoğlum! Mənim üçün sənin “Əmican” fəryadını eşidib başının üstündə hazır olmağım, lakin heç bir iş görə bilməməyim necə də cansıxıcı və ağırdır.”

Vaxtilə Qum şəhərində mərhum həacı şeyx əbdülkərim Hairinin hüzurunda təşkil olunan matəm məclisində vaiz minbərə çıxıb bu rövzəni oxuyarkən Ayətullah Hairi özünü

döyüb huşdan getdi. Vaiz minbərdən endikdən sonra Ayətullah Hairi:

Xahiş edirəm mən olduğum məclisdə bu rövzəni oxumayasan. Çünki onu eştməyə taqətim yoxdur. Ravi deyir:

“Qasimin başı imam Hüseynin (ə) dizləri üstündə olarkən, yaralarının ağrısından əzab çəkdiyinə görə vurnuxurdu. Nəhayət o, fəryad edərək əbədi olaraq dünyaya göz yumdu...

Maraqlıdır ki, Qasim imam Hüseyn (ə)-dan meydana getmək üçün izn istəyərkən onlar qolboyun olub, bihuş olmaq dərəcəsinə qədər ağladılar.

Yarım saat ərzində səhnə tamamilə dəyişilmişdi, Hüseyn (ə) Qasimi qucaqlamışdı, lakin Qasimin qolları ixtiyarsız olaraq yanına düşmüşdü, çünki artıq o, əbədi olaraq dünyaya göz yummuşdu.

Keçən bəhslərdən nəticə çıxaraq:

1-ötən bəhslərdə dediyimiz kimi, islam nöqtəyi nəzərinə əmr və mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsi müəyyən bir çərçivədə məhdudlaşmır.

İslamın bütün müsbət cəhətlərinə əmr və mənfə cəhətlərində isə nəhy etməliyik. Qur'ani-kərim, fiqh, hədislər və islam

tarixinə əsasən, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərdən məqsəd yüksək islami hədəflər uğrunda şəriətə uyğun hər hansı bir vsaitədən istifadə etməkdir. Daha doğrusu, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsinin həyata keçirilməsi ancaq söz mərhələsində məhdudlaşmır.

2-Bundan əvvəl dediyimiz kimi imam Hüseyin (ə)-in qiyamı müxtəlif amillər nəticəsində baş vermişsə də, onun ən birinci və ən mühüm səbəbi əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsi olmuşdur.

Bu qanun islam tə'limatı əsaslarının biri sayılır ki, islamın müqəddəratı məhz həmin əsasdan asılıdır. Bu əsl aradan gedərsə, islam cəmiyyəti də dağılar. Görəsən bu əsl məsələ ilə əlaqədar olan üzərimizdəki vəzifəni layiqincə yerinə yetirə bilmişikmi?

Təəssüf ki, yox, biz nəinki bu məsələ ilə islam dediyi kimi maraqlanmamışıq, üstəlik ona əhəmiyyət verib lazımı qədər dərk etməmişik də.

Rəsuli-əkrəm buyurdu:

“Siz müsəlmanlar bir-birinizə məs'ulsunuz.” Bu ağır vəzifəni yerinə yetirmək üçün yüksək elm və agahlıq lazımdır. Bu ağır vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün elm, qüdrət, imkan və agahlıq lazımdır.

Biz zatən bu qüdrətə malikik və artıq bu gün müsəlmanların sayı bir milyardı ötmüşdür.

Bir milyardan artıq insan dünyada vahid bir qüdrət təşkil edə bilmirmi?! əgər müsəlmanlar mütəşəkkil olub islami dəyər və mə'nəviyyatı öz qarşılıqlarına məqsəd qoyaraq belə bir cəmiyyət təşkil etsələr bütün dünya onlardan qorxar. Mümkün deyildir ki, Amerika və digər fəvqəl-qüdrətlər bu kimi vahid cəmiyyətdən qorxub çəkinməsinlər.

Biz əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər haqqında olduqca səhlənkarlıq etmişik. Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərlə əlaqədar nəşr etdiyimiz kitabların sayı başqa kitablarla müqayisədə çox azdır. Biz bə'zən əhəmiyyətsiz məsələləri yüksək dərəcədə qiymətləndirir və daha əhəmiyyətli məsələlərə laqeyid yanaşırıq.

Demək olar ki, on dördüncü əsrin beş-altıncı yüz illiyi, biz müsəlmanların ən parlaq dövrü olmuşdur. Biz bu dövrdə islamdan ilham almış yüksək bir təcəddünə (sivilizasiyaya) malikik. Bu isə öz növbəsində dünyanın ən mühüm sivilizasiyalardan biridir. Görəsən biz bu mövzu ilə əlaqədar üzərimizdə olan vəzifəni duymuşuqmu? öz keçmiş təcəddünümüzü

təbliğ etməyə nə qədər çalışmışıq. Ümumiyyətlə bizim gənclərimiz elə təsəvvür edirlər ki, müsəlmanlar islamın ilk dövründən bu günə kimi onun bütün göstərişlərinə əməl etmişlər, ancaq əldə edilən son nəticə elə budur ki, var...

Biz hətta öz kitablarımızdan da xəbərdar deyilik.

Əgər bizə - müsəlmanlar riyaziyyat elmələri sahəsində nə kimi nailiyyətlər əldə etmişlər - deyə sual versələr, yəqin ki, "bilmirəm" deyərik.

Bu gün bizim bir çox riyaziyyatçı alimlərimiz sübut etmişlər ki, Avropanın fəxr etdiyi bir çox müasir nailiyyətlər islam xalqlarının təşəbbüsü ilə ixtira edilmişdir.

Habelə, incəsənət, mədəniyyət, elm, fəlsəfə, fizika və kimya sahəsində də belədir.

Biz öz keçmişimizdən mütləq xəbərsiz qalan bir millətlik, keçmişdə və hal-hazırda nə olduğumuzu bilmirik.

İmam Rza (ə)-in muzeyinin bir hissəsi Qur'ana həsr edilmişdir. Orada 11-ci əsrdən bəri mövcud olan müxtəlif gözəl əlyazma Qur'anlar vardır. Bu Qur'anların bə'zisi incəsənət baxımından yüksək əhəmiyyətə malikdir. O muzeyin məs'ulunun dediyinə görə, 11-il bundan əvvəl Qur'anların birinin

qiyməti beş milyon məbləğində müəyyənləşmişdir.

Görəsən bu incəsənəti kim yaratmışdır? Bu rəssam və sənətkarların arasında bir çox azərbaycanlı, iranlı, türk, monqol, ərəb, hindistanlı və başqa milliyətlərə mənsub olanları görmək olar. Hər halda onlar islam ruhu daşıyan müsəlman imişlər.

Son iki-üç il ərzində əldə edilmiş Qur'anların bir çoxu savab üçün istifadəsiz qalması deyə xalqın istifadəsinə verilmiş, o yazıqlar da Qur'anın dəyərini başa düşmədiklərindən onları laqeyid şəxslərə tapşırılmışlar. Həmin laqeyid şəxslər də, bu Qur'anlar köhnədikdən sonra şəhərin kənarında basdırmışlar. Xoşbəxtlikdən bir nəfəri dəfn etmək üçün qəbir qazdıqda oradan sandıqlarda yerləşmiş bu Qur'anların min yüz cildini tapmışlar. Bu Qur'anların arasında incəsənət baxımından çox yüksək qiymətə malik olan Qur'anlar da varmış... Biz nə qədər öz mədəni irs və sivilizasiyamızdan xəbərsiz imişik...

Buna görədir ki, deyirik bizim bu sahədəki qüsurlarımız olduqca çoxdur. Allaha and olsun, əgər qan ağlasaq yenə də azdır. Nə üçün əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər sahəsində bu qədər nöqsanlar etmişik?! əmr

be mə'ruf və nəhy əz münkər nə deməkdir? Yə'ni həmdərdlik, bağlılıq, həmkarlıq, həmrəylik, mə'rifət, tanışlıq, qüdrət və s... Bizim dinimiz öz ibadətgahlarında oturub ibadətlə məşğul olan zahidlər dini yox, əksinə ictimai bir dindir. Onlar bir ömür ibadətgahlarda ibadətlə məşğul olduqdan sonra artıq vahid bir cəmiyyət təşkil etmələrinin lazım olduğunu başa düşmüşlər. Onlar bir-birlərinin qayğısına qalırlar, amma ictimai yaşayış, həmkarlıq, vəhdət və bağlılıq dininə malik olan biz müsəlmanlar onlardan daha artıq təfriqə, tənhalıq və iztiraba doğru yönəlmişik.

Əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərə əmr edən şəxs bizim agah və uzaqgörən bir millət olmağımızı istəyir. Biz nəinki uzaqgörən deyilik, üstəlik öz vəziyyət və mövqeyimizi də dərk etmirik. İmam Sadiq (ə) 1300 il bundan əvvəl buyurmuşdur:

“Zamanının vəziyyətini dərk edən şəxs öz işində yanılmaz.”

Bu o deməkdir ki, öz zaman, mövqe və vəziyyətlərindən xəbərsiz olanların işi həmişə tərsinədir, yə'ni düşməni əzib rüsvay etmək yerinə özlərini təhqir edib əcnəbilərə güldürürlər. Bizim də əməl dəftərlərimiz belədir. özümüzdə qiymət verib abırlı və

e'tibarlı bir millət olmağımız üçün nə etməliyik?

Qur'ani-kərim bu sualın cavabında belə buyurmuşdur:

“Siz yaxşı işlərə əmr edib, pis işlərdən çəkindirsəniz, ümmətlərin ən yaxşısı olarsınız.”

Əgər bütün dünya xalqlarının sizin hüquqlarınıza hörmət qoymasını istəyirsinizsə, pisləklərdən çəkindirib yaxşılığa əmr edin, həmdərdliklə islami qardaşlığı qoruyub, zəiflik, mə'lumatsızlıq, qanacaqsızlıq və nadanlıqdan çəkinin.

Bu pozğunluq və əxlaqsızlıq nə üçündür? Ona görədir ki, səni sarsıdıb gücsüz saxlasınlar...

Biz Hüseyn ibni Əli (ə)-ın hərəkətindən faydalanmalıyıq. Əli ibni əbi Talib və Hüseyn ibni Əli əleyhissəlamın maraqlandığı məsələlərə daha artıq əhəmiyyət verməliyik. Nə üçün biz onlar maraqlandıqları məsələlərlə maraqlanmırıq? Biz onların rəftar və davranışından dərs almalıyıq. öz mal-dövlətimizdən necə faydalanmağımızı və Allah yolunda etdiyimiz infaqların nə kimi şəraitə malik olduğunu bilməliyik.

Yersiz əmr be mə'ruf və nəhy əz münkərin zərəri onun tərک edilməsindən olduqca çoxdur.

Qur'an açıq-aşkar buyurur:

“Mallarını Allah yolunda sərf edənlərin halı yeddi sünbül verən bir toxuma bənzər ki, bu sünbüllərin hər birində yüz ədəd dənə vardır.”

Allah istədiyi şəxs üçün bunu qat-qat artırır.

Allahın mərhəməti olduqca genişdir. O, hər şeyi biləndir!”

Qur'an infaqın başqa bir nümunəsinə də işarə edir:

“Onların bu dünyada sərf etdikləri şey özünə zülm edən bir qövmün əkinlərini məhv edən soyuq bir küləyə bənzər.

Allah onlara zülm etməyib, lakin onlar öz-özlərinə zülm etdilər.”

Beləliklə, əgər biz Allah və Peyğəmbərin yanında üzü ağ olmaq və başqa ümmətlərin yanında fəxr etmək istəsək, əmr be mə'ruf və nəhy əz münkər məsələsini unutmamalıyıq.

Sizin fikrinizcə, əgər Peyğəmbər diri olsaydı nə kimi məsələlər haqqında düşünərdi. Mən and içə bilərəm ki, Rəsuli-əkrəm öz mübarək məzarında Fələstin (Qarabağ. Red.) məsələsindən narahat və nigarandır.

Fələstin məsələsi bir islami ölkə ilə yox, bir ümmətlə (islam ümməti ilə) əlaqədardır.

Yəhudilər iddia edirlər ki, üç min il bundan əvvəl bu ölkədə hökumət etmişlər. Onların biri Süleyman və digəri isə Davuddur. Siz tarixi oxuyub görün ki, Fələstin iki min il bundan əvvəldən indiyə kimi nə vaxt yəhudilərin olmuşdur. Yəhudilər nə vaxt Fələstin yerli əhalisinin əksəriyyətini təşkil etmişlər? Fələstin nə islamdan əvvəl və nə də islamdan sonra yəhudilərə mənsub olmamışdır.

Fələstin müsəlmanlar tərəfindən fəth olunan gün yəhudilərin deyil, xristianların ixtiyarında idi. Təsadüfən müsəlmanlarla xaçpərəstlər arasında bağlanan sülh müqaviləsinin bir maddəsi bundan ibarətdir ki, müsəlmanlar yəhudiləri Fələstin ölkəsinə buraxmasınlar. Bizim narahatlığımıza səbəb olan məsələlərin biri də budur ki, bu əsri yalandan insan hüququ, azadlıq və insaniyyət əsri adlandırmışlar.

Yəhudilər dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən Rusiyada, Almaniyada, Polşada və sair yerlərdə müxtəlif işgəncə və sıxıntıya mə'ruz qalırdılar. Yəhudi başçılarının bir dəstəsi bu fikrə düşdülər ki, nə üçün biz yəhudi millətinin taleyi belə olmalıdır?

Hamımız bir yerə toplaşıb vahid bir hökumət təşkil etməliyik.

Birinci ümumdünya müharibəsində müttəfiq qoşunlar osmanlılarla vuruşdular... Mən osmanlıların çatışmaz cəhətlərini qəbul etməklə yanaşı onların islam dünyasına nəzarətini və vahid bir hökumət olmalarını müsbət qiymətləndirirəm.

İngilislər ərəblərə müttəfiqləri himayə etdikləri surətdə onlara istiqlalıyyəət verəcəklərinə dair söz vermişdilər.

Osmanlı hökumətindən cana gəlmiş və müttəfiqlər tərəfindən təhrik olunmuş sadələvh ərəblər ingilis hiyləsinə aldanaraq Osmanlı hökumətinə qarşı mübarizə aparmağa başladılar...

Eyni halda ingilislər, yenicə təşkil olunmuş sionistlərlə bağladıkları əhd-peymanı möhkəmləndirərək "Fələstin sizin olsun" dedilər!

Bu məsələlərin ardınca millətlər təşkilatı belə bir qanun qəbul etdi ki, dünyanın bir çox millətləri, o cümlədən osmanlılar inkişaf etməmişlər, biz onlara başçı tə'yin edib vəziyyətlərini sahmanlaşdırmalıyıq...

Onlar bu siyasətlə Osmanlı dövlətinin irsini bölmək istəyirdilər və nəhayət onlar öz məqsədlərinə nail ola bildilər. Osmanlı

imperatorluğunu bölüşdürüb bir hissəsini İngiltərəyə və başqa bir hissəsini də Fransaya verdilər. Fələstin İngiltərənin ixtiyarına verilmiş hissədə idi. İngiltərə Fələstin ölkəsini yəhudilərə verdi. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan yəhudilər və hətta İsrail tayfasına mənsub olmayanlar da gəlib orada məskunlaşdılar. Onların müqəddəs kitabları məqsəd uğrunda hər bir rəhmsizliyə icazə vermişdi. Fələstində yerli əhali arasında yəhudilərin sayı ancaq 50000 nəfərə çatır. İndi bu bədbəxtlər çox fəlakətlə yaşayırlar. Amerika və Avropadan gəlmiş yəhudilər ingilislərin himayəsi ilə mülk almağa başlayıb, yerli yəhudiləri də oraya köçməyə vadar etdilər... Bir sıra qiyam edən ərəb ziyalılarını da tutub e'dam etdilər. Yerli müsəlman əhalisini silah gücü ilə öz doğma vətənlərindən qovub didərgin saldılar və onların əvəzinə avropalı yəhudilərin Fələstinə köçmələrinə zəmin yaratdılar. Bu gün üç milyon müsəlman öz ev-əşiklərindən didərgin düşüb, Fələstin çöllərində avara olmuşlar. Onların məqsədi ancaq bir kiçik hökumət təşkil etmək idimi? Xeyr, heç də belə deyil, onlar Nil çayı ilə Fərat çayı arasında yerləşən çox böyük bir ərazidə

böyük bir İsrail yaratmaq istəyirlər. Əbdür-
rəhman Fəramərzi demişkən:

Mən tanıdığım İsrail sabah sizin şairlər
yurdu qədim Şirazi Süleyman mülkü
adlandıraraq, bura bizimdir-deyə iddia
edəcəklər. Onların cavabında bu ancaq bir
təşbihdir desən, onlar: “Nə üçün qədim
zamanlardan buranı Süleyman mülkü
adlandırmışlar? Buna əsasən bura indi də
Süleyman mülküdür!!!”

Məgər onlar: “İraq, Mədinə, Xeybər və
başqa müqəddəs yerlər bizimdir”-deyə iddia
etmirlər?

Məgər vaxtilə Ruzvelt, Səudiyyə
ərəbistanının şahına bu ölkənin müqəddəs
yerlərini İsrailə satmaqlarını təklif
etməmişdi?

Allaha and olsun, biz bu məsələlər
qarşısında məs'uliyət daşıyıyıq. Bu
hadisələrə görə Hüseyin ibni Əli və Rəsuli-
əkrəmin ürəyi qana dönmüşdür. Görəsən
əgər bu gün imam Hüseyin əleyhissəlam diri
olsaydı, nə buyurardı? Şübhəsiz, o buyurardı
ki, “Sizin şüarınız Fələstin olmalıdır.
Muşediyan bu günkü Şimrdir. 1300 il
bundan əvvəlki Şimr ölüb getdi, öz
zamanının Şimrini tanı!” Vallah biz qafilik.
Onlar bizə yalan demişlər ki, bu ancaq

ərəblər və İsrailə əlaqədar olan dixili bir məsələdir. Əbdürrəhman Fəramərzi demişkən:

“Əgər bu dini bir toqquşma deyilsə, bəs niyə dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan yəhudilər İsrailə pul göndərirlər?”

Bir neçə il bundan əvvəl dünya yəhudiləri 500 milyon dollar yığıb İsrailə göndərdilər. İsrail də bu pullarla təyyarə alıb müsəlmanların başına od yağdırdı.

Elə həmin öz İranımızda yaşayan yəhudilər bir il iki fantomun (bir növ təyyarə) pulunu (36 milyon dollar) İsrailə göndərdilər. Və çox fəxrlə onun qəbzini Muşediyandan aldılar. Amerikalı yəhudilər İsrailə gündə bir milyon dollar kömək edirlər.

Biz müsəlmanlar bu sahədə neyləmişik? İslam və Peyğəmbərə verməyə cavabımız varmı?

Mən yəhudiləri yox, özümüzü məzəmmət edirəm. Necə də utanmır və özümüzü müsəlman və Əli (ə)-in şiəsi adlandırırıq.

Bir gün Əli (ə) düşmənin islami ölkələrin birisinə həmlə etdiyini eşidərkən buyurdu:

Mən eşitmişəm ki, onlar islam dövləti pənahında yaşayan arvad-uşağa da rəhm etməmişlər və...

Allaha and olsun eşitmişəm ki, düşmən belə bir hörmətsizlik edib, kişiləri öldürüb və ya əsir edib, qadınlara təcavüz edərək sırğalarını qulaqlarından çıxarıb və...

Əgər bir müsəlman bu xəbəri eşidib, ürəyi partlasa onu qınamamalıyıq.

Görəsən biz də müsəlmanıqımı? Onlara maddi yardım göstərmək bizim borcumuz deyilmi? Fələstində ölənlər müsəlman deyillərmi? əzizlərini itirmirlərmi? öz şəri hüquqları üçün qiyam etməmişlərmi?

Kim iddia edə bilər ki, ev-eşiklərindən didərgin düşmüş fələstinlilər öz doğma vətənlərinə qayıtmağa haqlı deyillər? Allaha and olsun, adam bunları eşidib görəndə od tutub yanır. Mən həcc səfərində olarkən bir çox fələstinli gəncləri görüb onlarla danışdım.

Onlar deyirdilər ki, bizim ümidimiz ancaq şəhidlər qanınıdır.

Onların geymək üçün paltarı yoxdur, amma bununla belə yenə də vuruşurlar.

Mən bir zaman hesabladım ki, əgər dünyanın 700 milyon müsəlmanı, hərəsi İran pulu ilə gündə bir riyal kömək etsələr köməklərinin cəmi ildə 250 milyard түmən olar və əgər 98 faizi müsəlman olan İran xalqı hərəsi gündə bir riyal onlara kömək

etsələr, bu pulların cəmi ildə bir milyon
tümən hüdudunda olar...

Qur'an buyurur:

**"Allah-təala öz mal və canları ilə cihad
edənlərə bu işi tərək edənlərdən mühüm
üstünlüklər vermişdir."**

**"Allaha iman gətirənlərin, Allah yolunda
hicrət edənlərin və Onun yolunda öz mal və
canları ilə cihad edənlərin məqamı çox
yüksəkdir. Onlar qələbə çalanlar və nicat
tapanlardır."**

Maddi yardım göstərməyə imkanı olanlara
bu iş namaz kimi vacibdir. ölümdən sonra
verilən ilk sual budur ki, islami bağlıqla
əlaqədar nə kimi işlər görmüsən?

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur:

**"Yardım istəyən müsəlmanın fəryadını
eşidib, onun harayına getməyən şəxs
müsəlman deyildir, mən onu müsəlman hesab
etmirəm."**

Onların adına bankda bir hesab açıb,
gəlirimizin az bir miqdarını onlara həsr
etməyimizin nə eybi var? Nə üçün bütün
dünya yəhudiləri İsrailə yardım göstərirlər
və bütün dünya ictimaiyyətləri də onların bu
işini bəyənib özlərini də ayıq-sayıq bir millət
kimi qiymətləndirdilər? Nə üçün biz
müsəlman fələstinlilərə yardım
göstərməməliyik?

Həqiqəti başa düşüb öz işini vaxtlı-vaxtında görən şəxslər agahdırlar. Mən bu məsələ ilə əlaqədar olan öz vəzifəmi layiqincə yerinə yetirirəm. Bu mövzunun üzərində dayanıb, söz açmaq mən və bütün vaizlərin borcudur.

Ayətullah Həkim kimi böyük və görkəmli müctəhid Fələstində ölənlərin şəhid sayıldıqlarına fitva vermişdir.

İndi ki, vəziyyət belədir, onda gəlin dünya ictimaiyyətləri arasında özümüzü, fikirlərimizi və işlərimizi dəyərləndirək. Dünyanın böyük dövlətləri müsəlmanları qeyrətsiz hesab etdikləri üçün bizim taleyimiz haqda fikirləşməliyəm. Amerikanı arxayınlığa çıxardan ilk məsələ budur ki, onlar müsəlmanları qeyrətsiz və laqeyid hesab edirlər.

Pul yolunda canını qoyan və həyatları pula bağlı olan yəhudilər İsrailə gündə bir milyard dollar kömək göndərirlər. Amma bir milyard müsəlman öz din qardaşlarına azacıq da olsun belə kömək etmirlər. Aşura günü Hüseyn ibni Əli (ə)-in me'rac günüdür.

Biz belə bir gündə Hüseyn (ə)-in qeyrət, müqavimət, şücaət, fədakarlıq, uzaqqörənlik və öngörənliyindən dərs almalıyıq.

Məşhur bir yazıçı olan “Əbbas Məhmud İqad” imam Hüseyin (ə)-in barəsində belə yazmışdır:

Aşura günü sanki imam Hüseyin (ə)-in əxlaqi səciyyələri bir-biri ilə yarışmaq istəyirdi. Məsələn, O həzrətin səbri başqa xüsusiyyətlərini qabaqlamaq istəyirdi. Allahın rızası olan Hüseyin (ə)-in rızası onun səbrini qabaqlamaq istəyirdi, şücaət və fədakarlıq isə başqa xüsusiyyətləri qabaqlamaq istəyirdi. Mən Hüseyin (ə)-in ixlası barədə danışmağa layiq deyiləm, amma bu qədər deyə bilərəm ki, Aşura günü İmam (ə)-in yəqinlik və müqaviməti diqqəti daha artıq cəlb edirdi. Bu söz mənim yox, yaxından o macəranın müşahidəçisi olan bir ravinin sözüdür. O, belə deyir:

Allaha and olsun, indiyədək qəlbisınıq, gözləri önündə oğlu şəhid edilmiş, Əhli-beyt və səhabəsinin başı bədənindən ayrılmış və hər bir əzab-əziyyətə qatlaşan şəxsin bu qədər güclü olduğunu görməmişdim.

Bu macəra çox qəribədir! Zarafat deyil, daha maraqlısı budur ki: “Aşara günü İmam (ə) öz hərəkətinin işıqlı gələcəyini bilirmiş kimi çox təmkinlə qədəm götürürdü.”

Görünür, İmam Hüseyin (ə) şəhadət dərəcəsinə yüksəlməklə qələbə çaldı. Onun

qiyamı, qaranlığa qərq olmuş dünyanı işıqlığa çıxartdı. Çünki imam Hüseyin (ə) şəhid olan zaman Bəni-Üməyyə hökumətinin əleyhinə hərəkətlər, qiyamlar, həmrəyliklər və yekdilliklər başlandı.

İlk dəfə e'tiraz edən şəxs kafir bir qadın idi. O, düşmənin Hüseyin ibni Əli (ə)-ın xeymələrinə axışdığını görən kimi, bir ağac götürüb xeymənin qabağında dayandı. Bəsr ibni Vail qəbiləsindən olan bu qadın fəryad edib dedi: Ey Bəsr ibni Vail övladları! Ey mənim qəbiləm! Hardasınız? İş o yerə gəlib çatıb ki, Peyğəmbərin balalarını soyundurmaq istəyirlər.

Hüseyin (ə) səhabələr şəhid olduqdan sonra, ikinci dəfə yenidən öz Əhli-beytilə vidalaşmaq üçün xeymələrə tərəf gəldi. İmamın ikinci dəfə qayıtmasının səbəbi, tarixdə belə bəyan olunmuşdur:

Hüseyin (ə) həmlə edib, düşməni geri oturtdu, "Fərat" çayına daxil olduqda bir nəfər fəryad edərək dedi:

Düşmən sənin xeymələrinə tökülüşüb, sən isə su içmək istəyirsən.

İmam bu sözü eşidən kimi oradan uzaqlaşıb xeymələrə qayıtdı. Mən bu macəranın doğru olub-olmadığını bilmirəm. Hüseyin (ə) düşməni xeymələrə

yaxınlaşmağa qoymadı. O, bir daha öz Əhli-beytini öz başına yığdı...

Burada imam Hüseyin (ə)-in ruh yüksəkliyini başa düşürük. İmam buyurdu:

Mənim ey mənim Əhli-beytim! özünüzü hər bir çətinliyə qatlaşmağa hazırlayın. Bilin ki, Allah sizi qoruyub cəddinizin hərəminə qaytaracaqdır. Bu saatdan e'tibarən düşmənin bədbəxtliyi başlanacaqdır. Yəqin bilin ki, Allah sizin düşmənlərinizi bu dünyada müxtəlif əzablara düçar edəcəkdir.

Sanki imam Hüseyin (ə) vəziyyəti əvvəlcədən müəyyənləşdirmişdi, elə buna görə də bir nöqtəni mərkəz tə'yin edib orada dayanmışdı. Düşmən ordusundan bir dəstə İmamı dövrəyə almaq isətiyirdilər, amma qorxub geri çəkildilər.

Bu vəziyyəti görənlər Ömər Sə'd fəryad edərək dedi:

Nə edirsiniz, kim ilə vuruşursunuz? Bu, ərəb pəhləvanlarını öldürən şəxsin oğludur.

Ömər Sə'd bu sözlə onların ərəblik qeyrət və təəssübünə toxunmaq istədi. O, əlavə dedi:

Əgər tək-tək yaxına getsəniz, o, hamınızı öldürəcəkdir. Yalnız hər tərəfdən həmlə etməklə onu öldürmək olar.

İmam (ə) hər tərəfdən hücum edib gələn düşməni yaxına buraxmırdı. İmamın qeyrəti onu xeymələrdən uzaqlaşmağa qoymurdu. Hüseyin ibni Əli (ə) Əhli-beytinə xeymələrdən bayıra çıxmamalarını döndöndə tapşırırmışdı... Əhli-beyt atın kişnəmək səsəni eşitdikdə elə xəyal etdilər ki, İmam üçüncü dəfə yenidən vidalaşmaq üçün qayıtmışdır. Lakin bayıra çıxdıqda onların ürəyində parlayan son ümid çırağı da sönməyə başladı. İmamın tərbiyə olunmuş atı, onun yıxıldığını gördükdə İmam yanaşib öz yalını onun qanına boyayıb, xeymələrə doğru qayıtdı. Atı dövrəyə almış Əhli-beyt, nalə etməyə başladı. İmam Hüseyin (ə)-ın səsi eşidilirdi. O, fəryad edərək buyururdu:

İlahi! Hüseyinin bütün ruhi və cismi gücü səndədir. İmamın səsini eşidən Əhli-beyt onun hələ diri olduğunu bilib sevindilər.

İmam bir az dincəlib yenə də həmlə edirdi...

Bir daha xatırladıram ki, Aşura günü İmam (ə) müharibənin səhabələr tərəfindən başlanmasına dair izn vermədi. Çünki o, atası Əli (ə)-ın adət-ən'ənəsinə əməl etmək istəyirdi. İmam Hüseyin (ə) buyurdu:

“Mən heç vaxt müharibəni başlamaram, onlar başladıqda biz də cavab verməyə məcburuq.”

Ömər Sə'd Ubeydulla ibni Ziyadın razılığını əldə etsin deyə müharibəni belə başladı:

Oxu yaya qoyub xeymələrə tərəf atarkən fəryad edib dedi: əmrin hüsuranda şəhadət verin ki, Hüseynin xeymələrinə tərəf ilk ox atan şəxs mən idim.

Ömər Sə'd imam Hüseyin (ə)-in sinəsini nişan aldığı başqa bir oxla da müharibəyə son qoydu. Həmin o ox, İmam (ə)-in sinəsinin dərinliyinə qədər nüfuz etmişdi. Elə buna görə də İmam (ə) oxu sinə tərəfindən yox, arxadan çəkib çıxartdı. İmam taqətsiz bir halda atdan yerə düşdü...

Mö'təbər məqtəllərdə yazmışlar ki, imam Həsən (ə)-in oğlanları, əmiləri ilə bərabər Kərbəlaya gəlmişdilər. Onların biri əmisinin evində böyümüş on yaşlı Abdullah idi. İmam (ə) ona çox məhəbbət göstərirdi. Abdullah da imamı çox sevərdi. İmam (ə), qardaşı uşaqlarını bacısı Zeynəbə tapşırırmışdı. Zeynəb on yaşlı Abdullahın meydana doğru yüyürdüyünü gördükdə, arxasınca qaçıb onu tutub saxlamaq istədi. Uşaq fəryad edərək dedi:

“Bibican, Allaha and olsun, mən əmimdən ayrılmaram.”

Uşaq özünü əmisinə çatdırdı, Zeynəb də qaçıb oraya yetişdi. İmam buyurdu: Sən qayıt, bu uşaq mənim yanımda qalsın!

Abdullah əmisi imam Hüseynlə qucaqlaşdı qol-boyun oldu, bu dəmdə düşmən imamın başına bir zərbə endirmək istəyirdi. Abdullah fəryad qoparıb dedi: Ey haramzadə! Sən mənim əmimi öldürmək istəyirsənmi?! O mələ'un qılıncını Abdullahın qoluna endirərək onun qolunu üzüb yerə saldı. Qolu üzülmüş Abdullah dedi: “Əmican gördün ki, mənimlə neylədilər.”

«Əla lə'nətullahi ələl-qövmiz-zalimin.»

«Əşhədu ənnəkə qəd əmərtə bil mə'rufi və nəhəytə ənil munkəri və cahədtə fillahi həqqə-cihadıhi hətta ətakəl yəqin.»

«Vəla hovlə vəla qüvvətə illa billahil əliyyil əzim.»

Mündəricat

MÜQƏDDİMƏ.....	3
ÖN SÖZ.....	7
İMAM HÜSEYN (Ə)-İN İNQİLABI	
HƏRƏKATINDA MÜHÜM AMİLLƏR	8
BİRİNCİ AMİL BEY'ƏT	10
İKİNCİ AMİL DƏ'VƏT	21
ÜÇÜNCÜ AMİL ƏMR BE MƏ'RUF	26
ƏMR BE MƏ'RUF VƏ NƏHY ƏZ	
MÜNKƏRİN ŞƏRTLƏRİ.....	50
ƏMR BE MƏ'RUF VƏ NƏHY ƏZ	
MÜNKƏRİN DƏRƏCƏLƏRİ	61
ƏMR BE MƏ'RUF VƏ NƏHY ƏZ	
MÜNKƏRİN NÖVLƏRİ	70